

ADEN KALINBAZ

190401005

MEDENİ HUKUK 1. SINIF NOTLARI

CHR-07092

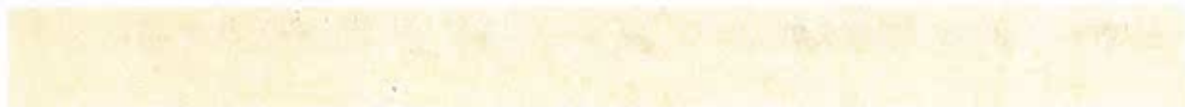

Ad Soyad

Adres

Tel

e.posta

GIPTA

Toplumu Düzenleyen Kurallar

1. Ahlak Kuralları → Yaptırımı manevi
2. Din Kuralları → Yaptırımı manevi
3. Görgü Kuralları → Yaptırımı manevi
4. Örf ve Âdet Kuralları → Yaptırımı manevi
5. Hukuk Kuralları → Yaptırımı maddi

Yaptırım (Müeyyide)

Hukukun emir ve yasaklarına aykırı davranışta bulunulması halinde karşılaşılabilecek olan tepkidir.

Yaptırım Türleri

Ceza Tazminat Cebri İcra Hükümsürlük (Gecersizlik)

1. Ceza

Ceza kanunlarında suç olarak öngörülmüş den bir hukuk kuralının ihlali sonucunda uygulanan yaptırımdır. Suçun niteliğine göre müebbet, para cezası, ömürlü hapis vs. değişir.

2. Tazminat

Hukuk kuralının ihlali sonucunda başkasına verilen zararın karşılanmasıdır. Maddi ve manevi tazminat olarak ikiye ayrılır.

Maddi Tazminat

Zarar verilen malvarlığı değerinin zarar veren tarafından malvarlığına aynen geri konulması (aynen tazminat) olabileceği gibi zararın karşılığında para verilmesi (nakden tazminat) şeklinde de olabilir.

Bir kişinin kalemini kırıyorsak, o kalemin aynısından alır verinsek aynen tazminattır, kalemin parasını verinsek nakden tazminattır.

Manevi Tazminat

Kişinin malvarlığında değil de şahıs varlığında yani kişiliğinde bir zarar oluşmuşsa yaptırım manevi tazminattır. Bu tazminat kişinin duyduğu elem ve acının karşılığıdır. Manevi tazminat kural olarak bir miktar para olur.

3. Cezbi İcra

Borcunu ödemeyen birinin devlet gücü yani icra daireleri aracılığıyla borcunu yerine getirmeye zorlanmasıdır. Bu da haciz yoluyla olur veya borcunu ödemeyen kişi iflas etmişse iflas yoluyla olur.

4. Hükümsüzlük (Gecersizlik)

Bir işlem hukukun şartlarına uygun yapılmamışsa hükümsüzdür. Bir işlemin hükümsüz olabilmesi için şu durumların olması gerekir.

Bir işlem

Hukuka ve ahlak kuralına aykırıysa

Kanunun emredici hükümlerine aykırıysa

İmkansız ise

Taraflardan en az biri tam ehliyetsiz ise

Muvazaalı ise (yani yapmış gibi davranıp hukuku kandırmak)

Ancak şekle aykırılık var ise

Hata, hile ve korkutma var ise hükümsüzdür.

Örnekler

Resmi memur dışında yapılmayan evlilikler

Tehdit yoluyla imzabattır senetler

Bir amcanın öz yeğeni ile evlenmek istemesi

Adam öldürtmek için yapılan sözleşme

Bir babanın kız çocuklarına miras vermemek için malvarlığını erkek çocuklara satmış gibi göstermek. (Muvazaalı işlem)

Hukukun Geşitli Anlamları

1. Pozitif (Müspet - Yürürlükteki) Hukuk

Bir ülkede belli bir zamanda yürürlükte olan hukuka verilen addır.

2. Tarihî Hukuk

Bir ülkede belirli bir süre uygulanıktan sonra yürürlükten kalkmış olan hukuktur. En önemli işlevi yürürlükteki hukukun yorumu ve anlaşılmasına yardımcı etmektir.

3. Yazılı Hukuk (Mevzuat)

Bir ülkede yetkili organ tarafından (bide TBMM) belirli şekil kurallarına uyularak çıkarılan hukuk kurallarıdır.

Anayasa

Kanun

Kanun Hükmünde Kararname

Tüzük

Yönetmelikler, yerel hukuk oluşturan

4. Yazılı Olmayan Hukuk (Örf ve Âdet Hukuku)

Bir ülkede uzun süreden beri uygulanırlar ve hukuki bir yaptırıma bağlanmış olan yazılı olmayan hukuk kurallarıdır. Bunlar yetkili organ tarafından kabulmez, zaman içinde kendiliğinden oluşur.

5. İdeal Hukuk

Mutlak adalete en yakın olan hukuktur. Pozitif hukukun amacı ideal hukuka ulaşmaktır.

HUKUKUN DALLARI

İç Hukuk Maddi Hukuk Kamu Hukuku
Uluslararası Hukuk Usul Hukuku Özel Hukuk

İç Hukuk

Bir ülkenin sınırları içinde uygulanan hukuk kurallarını kapsar. Türk Hukuku, Alman Hukuku gibi

NOT: ABD gibi federe devletlerde her bir federe devletin kendi iç hukuku vardır.

Uluslararası Hukuk

Devletler arasındaki veya bir devlet ile uluslararası kuruluş arasındaki ilişkiyi düzenleyen hukuktur. Devletler Özel Hukuku veya Avrupa Birliği Hukuku buna örnektir.

Maddi Hukuk

Hakları belirleyen, hakkı veren ve yükümlülük yükleyen hukuk kurallıdır. Medeni Hukuk, Borçlar Hukuku, Ticaret Hukuku gibi

Usul Hukuku

Hakların nasıl korunup sağlanacağını, yükümlülüklerin nasıl yerine getirileceğini yaptırımın nasıl uygulanacağını düzenleyen hukuk kurallıdır.

Kamu Hukuku

Kamu Hukukunun Dalları

Anayasa Hukuku → Devletin yapısını, şeklini, işleyişini düzenler.

İdare Hukuku → Kamu görevlerinin yerine getirilmesini ve yürütmenin görevlerini belirler.

Ceza Hukuku → Suçlara uygulanacak yaptırımı belirler.

Ceza Usul Hukuku → Ceza mahkemelerinin dava sırasında uyguladıkları kuralları belirler.

Medeni Usul Hukuku → Yargı organlarının adliyet dışındaki uygulamaları kuralları belirler.

İkra ve iflas Hukuku

Uluslararası Hukuk

Mali Hukuk → Devletin gelir, giderlerini, borç ve varaklarını düzenler.

Genel Kamu Hukuku → Devletin saygınlık olarak oluşumunu ve düzenini inceler.

Özel Hukuk

Özel Hukukun Dalları

Medeni Hukuk → Kişi, aile, miras ve esya ilişkilerini düzenler.

Boralar Hukuku → Kişiler arası borç ilişkilerini düzenler.

Ticaret Hukuku → Ticari ilişkileri düzenler.

Devletler Özel Hukuku → Farklı devletlerin vatandaşları arasındaki hukuki düzenler.

Fikri Hukuk → Fikri eserleri (sanat eserleri ve icatlar) üzerindeki hakları düzenler.

MEDENİ HUKUKUN DÜZENLENİŞ TARZI VE TÜRLERİ MEDENİ HUKUKUNUN YERİ

1. Roma/Cermen Hukuk Sistemi

Roma ve Cermen hukuku esas alınarak oluşturulmuştur.

Almanya, Fransa, İsviçre benimsemiştir.

Türkiye ve Yunistan iltibas yoluyla bu sisteme dahilidir.

Roma hukuku en büyük etkisini Almanya'da gösterir.

Yargı ayrılığı vardır.

Yazılı biçimde düzenlenmiştir.

2. Anglo/Sakson Hukuk Sistemi

Bu hukuk sistemi İngiltere'dir.

ABD, Yeni Zelanda ve Kanada'da uygulanır.

Yazılı bir hukuka dayanmaz.

Mahkemelerin yıllar boyunca vermiş olduğu kararlar önemlidir.

3. İslam Hukuku

İslam dininin esasına dayanır.

İslam ülkelerinin çoğunda uygulanır.

Din kurallarıyla hukuk kuralları çıkarılır. bilim dalına "Fıkıh" denir.

Kuran, Hadis, sünnet, kıyas temel kaynaklardır.

4. Sosyalist Hukuk Sistemi

Temelinde Marksist/Leninist görüşler yatar.

SSCB, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Bulgaristan'da uygulanır.

Kamu hukuku, özel hukuk ayrımı yoktur.

Kişinin çıkarları, toplumun çıkarları karşısında ağırlıklıdır.

Kanunlaştırma Kavramı

Kanunlaştırma, medeni hukukun yetkili organ tarafından yazılı hale getirilmesidir.

Kanunlaştırma 18. yüzyılın sonlarında başlamıştır. Bu kadar geç başlamasının sebebi insanın küçük topluluklar halinde yaşamasıdır. Ayrıca bir millet şuru oluşmadığı için de geç başlamıştır. Devletlerin oluşması da etkili olmuştur.

Kanunlaştırma Yöntemleri

1. Kozmistik (mesleki) Yöntem

Burada kanunlar genel ilkeler ve hükümler içermez.

Sağlıklı bir yöntem değildir.

Gök hantal olur.

Burada kanun koyucunun dikkatmediği veya sonradan ortaya çıkarak yeni meselelerin görülmüş kalmaması tehlikesi vardır.

2. Soyut (Mücerret) Sistem

Burada kanuna objektif ve genel kurallar konulur.

Genel ilkeler ve genel tanımlar bulunur.

Kanunların hantal ve çok maddeli olmasını engeller.

Kanunların sık sık değişmesine en aza indirir.

Modern yöntem budur.

MEDENİ HUKUK ALANINDA BAŞLICA KANUNLAŞTIRMA HAREKETLERİ

1. Prusya Devletleri Genel Land Kanunu

- Büyük Federik zamanında Suarez'e hazırlıldı.
- 17.000 paragraftan oluşur, kazuistik yöntem kullanıldı.
- Tabii hukuk anlayışı temel alınarak hazırlandı.
- Sadece medeni hukuku değil, anayasa, idare, lişe ve ceza hukukunu da içerir.

2. Fransa Medeni Kanunu

- Fransa'da değişik yörelerde farklı hukuk kuralları uygulanıyordu.
- 1804 tarihli bu kanun ile son verildi.
- Napoleon tarafından Portales'e hazırlatıldı.
- Bu yüzden Napoleon Kanunu da denir.

3. Avusturya Medeni Kanunu

- Zeiler tarafından hazırlandı.
- 1811 yılında yürürlüğe girdi.
- Kanunda somut olaya uygulanacak hüküm yoksa tabii hukuka bak diyor.

4. Alman Medeni Kanunu

- Kanunlaştırma Almanya'da biraz geçmiştir. Bunun sebebi kanunlaştırmaya şiddetle karşı çıkan Fahi Hukuk Okulu ve özellikle de Savigny'dir.
- Savigny'e göre kanunlaştırma, hukukun gelişmesine engeldir.
- Almanya'da milli birliğin 19. yy sonlarına kadar sağlanamış olması da gecikmenin sebebidir.

5. İsviçre Medeni Kanunu

- İsviçre 22 kantondan oluşur ve federasyon şeklinde bir ülkedir.
- Her kantonun ayrı bir hukuku vardı.
- Medeni kanunu hazırlama görevi Eugen Huber'e verildi 1892 yılında başladı.
- 1 Ocak 1912'de yürürlüğe girdi.

TÜRKİYE'DE KANUNLAŞTIRMA HAREKETLERİ

1. Cumhuriyetin Kurulmasından Önceki Dönem

- Tanzimat Dönemi'ne kadar, İslam hukuku egemendir.
- Tanzimatta beraber bazı dallarda kanunlaştırma yapıldı.
- Bazı yabancılardan kanunlar alınmış bazen de yerli kaynaklarda kanunlar yapılmıştır.
- İbrahim Paşa medeni kanunun geçirilmesini savunmuş.
- Ahmet Cevdet Paşa ise Fıkıh esasına dayalı yeni bir kanun yapmayı istemiştir.
- Nitekim Ahmet Cevdet kazandı ve Mecelle'yi hazırladı.
- Mecelle'de aile, miras ve eşya hukukunun büyük bir kısmı vardır. Bu yönüyle bugünkü anlamda bir medeni kanun değildir.
- 1876 I. Meşrutiyet, 1908 2. Meşrutiyet'te de kanunlaştırma çalışmaları yapıldı.

2. Cumhuriyet Dönemi ve Türk Medeni Kanununun Oluşumu

Bu dönemde ilk devlet oluşturulmak istendi. Ancak laik bir devletin kanunları dini esaslara bağlı olamazdı. Bunun için de Lausanne'da laik esaslara kabul edileceği de belirtilmişti. Bu sebeple yeni bir medeni kanun yapılmalıydı. Bunun üzerine o dönemin adalet bakanı Mahmut Esat Baskurt /suğreden Medeni Kanunun ve Borçlar Kanunun geçirilmesini teklif etti. Bu fikir kabul edildi. 17 Şubat 1926'da Medeni Kanun ve 2 Nisan 1926'da Borçlar kanunu bütanüyle kabul edildi.

Bu kanunlar en yeni ve en halkçı olduğu için kabul edildi.

HUKUKUN KAYNAKLARI

1. Yaratıcı Kaynak

Burada hukuku yaratan gücü kastediliyor. Burada TBMM anlaşıyor.

2. Yürürlük Kaynakları

Yürürlükteki yeni pozitif hukuku belirleyen, hukukun ne şekilde uygulanacağını belirten kaynaklardır.

Kanun

Kanun Hükmünde Kararnameler

Tüzük

Yönetmelik

Örf ve Âdet Kanunları gibi.

3. Bilgi Kaynakları

Bunlar pozitif hukuku ya da tarihi hukuku açıklayan eserlerdir.

MEDENİ HUKUKUN YÜRÜRLÜK KAYNAKLARI

Medeni Kanun 1'e göre "Kanun sözleşme ve sözleşme değindigi bütün konularda uygulanır."

Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hakim örf ve adet hukukuna bakar. Burada da yoksa hakim kendisi hukuku yaratır.

Hakim karar verirken bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından yararlanır. Buna göre Medeni Kanun'un yürürlük kaynakları ① Kanun ② örf ve adet hukuku. Örf ve adet hukuku tanımlayıcı hukuk kaynağıdır.

Hakim karar verirken bilimsel görüşlere ve yargı kararlarına da bakar. Öyleyse bunlar da yardımcı kaynaklar olarak bilinir.

Asıl Yürürlük Kaynakları

Asıl yürürlük kaynağı Kanun'dur. Burada kanun yazılı hukuk kuralları demektir. Bu yazılı hukuk kuralları iane Anayasa, Kanun, KHK, tüzük ve yönetmelik girmektedir. Hakim önce bunlara bakar.

Kanunların Hazırlanması

Anayasanın 87. maddesine göre kanun yapma yetkisi TBMM'ye aittir.

Kanun yapma teklifini ise milletvekilleri yapabilir. TBMM'de görüşülen ve kabul edilen kanunlar 15 gün içinde Cumhurbaşkanı tarafından Resmi Gazete'de yayımlanır.

Cumhurbaşkanı uygun görmese, gerekçesini de belirterek meclise gönderebilir.

Meclis gelen kanunu aynen kabul ederse Cumhurbaşkanı bunu yayımlamak zorundadır.

Kanunları değiştirme yetkisi de TBMM'ye aittir.

Kanunların Özellikleri

1. Genellik

Kanunların sadece belli bir kimse veya olaya değil, aynı durumdaki bütün kişi ve olaylara uygulanmasıdır. Bazı kanunlar genel değil de özel nitelikli olabilir.

Örneğin bir kimseye İstiklal Madalyası verilmesine ilişkin kanun özel niteliklidir.

2. Süreklilik

Kanunların yürürlüğe girmesinden yürürlükten kaldırılınca kadar geçen sürede ilgili olaya her olaya uygulanmasıdır.

Bazen kanunlar süreli olmayabilir. Bunlar süreli kanunlardır. Örnek ise bütçe kanunu.

Kanunların Anayasaya Uygunluğu ve Denetlenmesi

Hiçbir kanun anayasaya aykırı olamaz. Kanunlar Anayasa Mahkemesi tarafından denetlenir. Anayasa Mahkemesi iki yolla kanunları denetler:

1. İptal Davası

Kanunların, anayasa değişikliklerinin, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin yürürlük ve tüzüklerin esas ve şekil yönünden Anayasaya uygunluğunun incelenmesidir. Ancak bu yetkiye sınırlama getirilmiş ve Anayasa Mahkemesine sadece şekil yönünden denetleme yetkisi verilmiştir.

NOT: Olağanüstü hallerde ve savaş hallerinde çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin Anayasaya aykırılığı ibri sürülemez.

Anayasa Mahkemesi şekli yönünden son oylamanın uygun çoğunlukta yapıp yapılmadığını bakar.

Anayasa değişikliklerinde ise

- Teklif ve oylama çoğunluğuna uyulup uyulmadığına
- Değişiklik teklifinin ivedilikle görüşülüp görüşülmediğine bakar.

Soru: Kimler iptal davası açabilir?

- Cumhurbaşkanı
- En fazla üyeye sahip iki siyasi partinin meclis grupları
- Üye tamsayısının en az beşte birini oluşturan milletvekilleri (en az 120)

NOT: Kararın yayımlandığı tarihten itibaren on gün geçtikten sonra iptal davası açılmaz veya def'i yoluyla iteri sürülemez.

2. Anayasaya Aykırılık İddiasının Def'i Olarak İleri Sürülmesi

Bir dava sırasında bir hükmün anayasaya aykırılığına mahkeme tarafından görüşülünse ya da taraflardan biri bunu ileri sürer ve ciddiye alınırsa, mahkeme bunu Anayasa Mahkemesine gönderir.

Anayasa Mahkemesi bu durumu incelet ve 5 ay içinde karara bağlar. Eğer bu süre içinde karar vermezse, davaya bakan mahkeme davayı yürürlükteki hükümlere göre görür.

Anayasa Mahkemesi "hayır bu karara aykırısı değilse" 10 yıl içinde aynı konu hakkında yeniden aykırılık iddiasında bulunulmaz.

Kanun Hükmünde Kararname

Kanun yapmak uzun oblyu için acil durumlarda TBMM bu yetkisini yürütme organına verir. Yürütmenin KHK çıkartması için TBMM'nin yetki vermesi gerekir.

KHK'ler Resmi Gazete'de yayımlanır ve yürürlüğe girer. Yayın bndığı gün meclise sunulur. Meclis bunu değiştirebilir, iptal edebilir, aynen kabul edebilir.

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi

- Yürütme yetkisi ve görevi Cumhurbaşkanınınındır.
- Cumhurbaşkanlığı kararnameleri, yürütmenin sluşturdugu yazılı hukuk kurallarıdır.
- Temel haklar, kişi hakları ve ödevleri, siyasi haklar C.K. ile düzenlenemez.
- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile konular çelişirse, konular uygundur.
- Aynı konuda TBMM de kanun çıkarırsa, "necilisi" dediği olur.
- Kararnameler, anayasa ve kanunlara uygun olmalıdır.
- Bu kararnamelerin anayasa ve kanunlara uygunluğunu Anayasa M. denetler.

Tüzük

Bakanlar Kurulu kanunun uygulanmasını göstermek için tüzük çıkarabilir.

Tüzükler Cumhurbaşkanı tarafından imzalanır ve yayımlanır.

09.07.2018'den sonra tüzük çıkarma imkanı sona ermiştir.

Önceden çıkarılan tüzükler kaldırılmadıkça geçerlidir.

Yönetmelik

Cumhurbaşkanının

Bakanlıkların

Kamu Tüzel Kişilerinin

} çıkardıkları yazılı hukuk kurallarıdır.

★ Yönetmelikler Resmi Gazete'de yayımlanması

Yönetmelikler yürürlük tarihi içermiyorsa yayın tarihinde } yürürlüğe

Belli bir tarih belirtiyorsa o tarihte } girer.

Resmi Gazetede yayımlanmıyorsa ise kabul tarihinde

Tamamlayıcı Hukuk Kaynağı: Örf ve Âdet Hukuku

Zaman içinde oluşan ve insanlar tarafından uygulanmasında zorunluluk bulunduğu kabul edilen devlet tarafından yaptırıma bağlanmış ama yazılı olmayan hukuk kuralıdır.

Yazılı bir hukuk kuralı değildir.

Kanundan sonra gelir ve kanundaki bir eksikliği giderir.

Örf ve Âdet Hukukunun Unsurları

1. Maddi unsur

Buna süreklilik unsuru da denir. Bir şeyin örf ve âdet hukuku haline gelebilmesi için uzun süreden beri toplum içinde uygulanıyor olması gerekir.

2. Manevi unsur

Burada insanlardaki inançtan bahsediliyor.

3. Hukuki unsur

Örf ve âdetin uygulanması halinde devlet bir yaptırım sağlıyorsa örf ve âdet hukukundan bahsedebiliriz.

Örf ve Âdet Hukukunun Rolü

Örf ve Âdet hukuku;

1 - Kanunların yorumlanmasında

2 - Kanun boşluklarını doldurmada yardımcıdır.

Not: Kanuna aykırı örf ve âdet kuralı varsa elbette ki kanun uygulanır.

Soru: Sözleşme bir hukuk kaynağı mıdır?

Emredici hukuk kuralına aykırı bir sözleşme olamaz. Olursa eğer butbula hükümler olur.

Emredici olmayan hukuk kurallarının aksine, tarafların hür iradeleri ile sözleşme yapılırsa ne olur? Bu durumda sözleşme taraflar arasında kanun hükmünden önce uygulanır. O halde sözleşme hükümleri bir hukuk kaynağıdır.

TÜRK MEDENİ KANUNU

Başlangıç Bölümü

Bu bölümde yedi madde bulunur.

Kişiler Hukuku

Aile Hukuku

Miras Hukuku

Eşya Hukuku

Soru: Kanunlar yürürlükten hangi hallerde kalkar?

- 1 - Anayasa Mahkemesi bir kanunu anayasaya aykırı bulursa iptal eder.
2. Kanun süreli çıkmışsa süresi dolunca kendiliğinden kalkar.
3. Bir kanun, başka bir kanunla yürürlükten kalkabilir.

NOT: Kanunun yürürlükten kalkması ile kanunların işlerliklerini kaybetmesi aynı şey değildir. Mesela Şapka Kanunu kaldırılmadı ama işlerliğini kaybetti.

Bir kanun yürürlüğe girdiği tarihten sonraki olaylara uygulanır. Yeni kanunlar ileriye yöneliktir. Ancak kazanılmış haklar kapsam dışıdır. Zira kazanılmış bir hak varsa yeni bir kanun gelmişse veya hakkın kazanıldığı kanun kaldırılmışsa kazanılmış hak devam eder.

Kanunların geçmişe uygulanması hukuku zedeler. Her olayın kendi zamanındaki kurala uygun olması gerekir.

NOT: Bir kişi suç işlesin ve hapse girsin. Hapisteyken, işlediği suç suç olmaktan çıkarılırsa o kişi de haptiden çıkar. Bu da kanunların geçmişe etkili olmamasının bir istisnasıdır.

Kanun Hükümlerinin Sözle ve Özeyle Uygulanması

Hakim, kanunun özünden ve sözünden ilk bakışta bir anlam çıkarılabilmektedir. Bunu araştırarak bulur. Bu esnada yaptığı zihinsel işleme yorum denir.

Cimentere basmak yasaktır. Ancak birisi cimentelerde bisikletle gezerse bu da yasak olur. Sönden bisikletle geçilemeyeceği anlaşılmıyor ama kanunun özü cimenteleri korumak olduğu için özünden anlaşıyor.

★ Kanun Hükümlerinin Söz İtibariyle Uygulanması

Kanunlar önce söz itibarıyla uygulanır. Bu uygulama gerçek anlam ile zıt anlam ile olur.

★ Kanun Hükümlerinin Özü İtibariyle Uygulanması

Burada kastedilen kanun koyucunun o hükmü koymasındaki amacı bulmaktır. Kanunun özünü bulmak için yapılan işleme "yorum" denir.

Hakim, hükümleri hem söz hem de söz itibarıyla uygun olmasını sağlar.

NOT: Kanun koyucu bazen arif yoluna başvurabilir. Bu bir kanun koyucu eksenlidir. Kanun hükümlerinin tekrarlanmasını engeller. Atfın yapıldığı durumlarda kanun başlığı yoktur, hüküm içi başlık vardır. Hakim burada hukuk yaratmaz.

YORUN VE YORUN TURLERİ

Kanunun özü itibarıyla uygulanabilmesi için onun ne demek istediğinin anlaşılması gerekir. Kanun çok açık değilse başvurulur. Kanun hükmünün anlamını bulabilmek için yapılan zihinsel işleme yorum denir.

Mahkemeler tarafından yapılan yoruma "yargısal yorum"

Bilim adamları tarafından yapılan yoruma "bilimsel yorum" denir.

YORUN METODLARI

1. Sözle göre (Lafzî) Yorum: Cümlenin kuruluşunu, noktalamayı, dilbilgisi, kuralbırını esas alan yorumdur.

2. Subjektif Tarihi Yorum Metodu

Bu metod, kanun koyucunun hükmü koyarken güttüğü amacı bulmaya çalışır. Kanun koyucunun gerçek iradesini bulur. Ancak bu yorum metodu tek başına yetersizdir.

3. Objektif Tarihi Yorum Metodu

Bu metod kanun koyucunun gerçek iradesini aramaz. Hükmün doğuş zamanındaki anlamını bulmaya çalışır. Yorumu isteyen kurallın gelişimi incelenir.

4. Objektif Zamana Uygun Yorum Metodu

Bu gün baskın olan metod budur. Bu metod "Kanun, yaşayan bir kurumdur." der. Bu metoda göre bir kanun hükmünün konulduğu zamanki anlam ve amacı değil günümüzdeki ihtiyaçlara cevap verip vermediği önemlidir.

Yorumda Yararlanacak Araçlar

- * Kanunun özünün bulunmasında hakim önce konunun sistematliğine bakar. Yani konun hükmünün bulunduğu yer ve diğer maddelerle ilişkisine bakılır.
- * Hakim örnekleme ve esteliyetten yararlanabilir.
- * Kanun hükmü konulurken mecliste yapılan tartışmalardan yararlanabilir.
- * Bilimsel görüşlerden ve yargı kararlarından da yararlanılır.

NOT: Yorum yapıldıktan sonra birden fazla sonuca elde edildiyse zaman ve şartlara en uygunu seçilir.

Yorumda verilen sonuç Anayasa'ya aykırı olmamalıdır.

KANUN HÜKÜMLERİNİN NİTELİKLERİNE GÖRE UYGULANMASI

Genel Hükümler - Özel Hükümler

Bir hukukî ilişkiye önce varsa onunla ilgili özel hüküm, yoksa genel hüküm uygulanır.

Emredici Hükümler - Emredici Olmayan Hükümler

Kişiler tarafından aksi kararlaştırılamayan, uyulması zorunlu olan hükümlere "Emredici Hükümler" denir. Bir konunun emredici olup olmadığı sözünden anlaşılır. Emir kipiyle çekimlenir.

Kişiler tarafından aksi kararlaştırılabilen hükümler ise "Emredici Olmayan Hükümler"dir.

HAKİMİN TAKDİR YETKİSİ

Uygun miktar, uygun sebep, uygun zaman, yapabilir, edebilir gibi ibareler takdir yetkisine işaret eder.

Örneğin nafaka konusunda konun koyucu bir miktar belirtmemiştir. Bu konuda "uygun miktarda" diyecek hakimle bırakmıştır.

Hakimin takdir yetkisi yargı tay denetimine tabidir.

Hakimin takdir yetkisi "kuralıcı boşluk" varsa söz konusu olur.

Hakimin takdir yetkisi hukuka ve hakkaniyete uygun olmalıdır.

÷ Boşluk ÷

Kanunda "gözölmesi" gereken bir uyumsuzluk hakkında bir çözümün olmamasıdır. Yazılı kaynaklarda ve "örf ve adet" hukukunda olayla ilgili bir madde olmamıştır.

Boşluk ve Hukuk Dışı Alan

Konun boşluğu, sadece hukuki olaylarda olur. Hukukun ilgilendiği bir durumda "Kanunda madde yok" diye boşluk oluşmaz.

Boşluk ve Menfi Çözüm (Nitelikli Susma)

Kanunda bir düzenlemenin olmaması her zaman konun boşluğu olduğu anlamına gelmez. Kanun bazı hallerde biterik sormuş olabilir.

Menfi çözümde hakimin hukuk yaratma yetkisi yoktur.

Mesela konun koyucu evlenme konusunda kimlerle evlenileceğini belirtmiştir. Ancak kimlerle evlenilebileceğini tek tek saymamıştır. Konun koyucu biterik sormuştur.

BOŞLUK TÜRLERİ

Hüküm İai Boşluk

Konun Boşluğu

Gercek Boşluk

Gercekte Olmayan Boşluk

Açık Boşluk

Örtülü Boşluk

Hüküm İai Boşluk

Bu boşluk türünde olayla ilgili bir hüküm bulunmaktadır. Ancak hüküm uygulanabilir değildir. Konun koyucu bunu biterak bırakmıştı. Tamam-
lamayı hakime bırakmıştır. Burada bilineli bir boşluk vardır.

Hakim burada hukuk yaratmaz.

Örnek: Haklı sebeplerin varlığı varlığı halinde hakim, isim değiştiril-
mesine karar verebilir.

Burada konun koyucu "haklı sebepler" nelerdir diye tek tek sıralanmış.
Hakimin bu kısmı doldurmasını istemektedir. Yani kural ver ama eksik.

Konun Boşluğu

Bir konuda yazılı hukuk kurallarında somut olaya uygulanabilecek
hiçbir hükmün olmamasıdır.

Dikkat! Bir konuda yazılı ve yazısız hukuk kurallarında somut olay uygu-
nabilecek hiçbir hüküm yoksa bu "Hukuk Boşluğu"dur.

a) Gerçek Boşluk

1. Açık Boşluk: Konuda olaya uygulanabilecek hiçbir hüküm yoktur.

Örnek: Ölenin cenaze masrafları tereke'den karşılanır. Ancak tereke
bu masraflar için yetensiz ise masraflar kim tarafından karşılanır?

Bunun cevabı konuda yoktur. Görüldüğü üzere açık bir boşluk var.

2. Örtülü Boşluk: Burada somut olayla ilgili bir hüküm vardır. Ancak konunun özü esas alındığında somut olaya uygun olmadığı anlaşıyor. İlk bakışta düzenleme vermiş gibi gözüktüğü için örtülü boşluk deniyor.

Kanun Boşluğunun Doldurulma Yolları

Kanun boşluğu

- 1 - Örf ve Adet ile kanun uygulanmasıyla
2. Hakim'in hukuk yaratmasıyla doldurulur.

HAKİMİN HUKUK YARATMASI

Hem yazılı kurallarda hem de örf ve adet hukukunda bir madde yoksa hakim hukuk yaratır.

Hakim hukuk yaratırken kanun koyucu gibi davranır. Hakim hukuk yaratırken objektif ölçütlerden hareket eder. Hakim'in yarattığı hukuk enayeseyle kanunlara aykırı olmamalıdır.

Hakim hukuk yaratırken önce örneklemeye başvurur. Hakim hukuk yaratırken bilimsel eserlerden ve yargı kararlarından da yararlanır.

Hakim'in yarattığı hukuk bir kanun değildir. Yargıtay denetimine tabidir. Yeni bağlayıcı değildir. Ancak istisna olarak "Yargıtay İstisnai Birleştirme Kararı"dır. Bu kararlar herkesi bağlar.

Hakimin Hukuk Yararırken Bilimsel Gönderiler ve Mahkeme Kararlarından Yararlanması

* Hakimin başvuracağı bilimsel kaynaklar dincelikle hukukla ilgili olanlardır.

* Hukukla ilgili bilimsel eserler dışında olaya göre fizik, tıp, iktisat, kimya vs. bilimlere de başvurulabilir.

* Biz medeni konunu İsviçre'den aldığımız için İsviçre Hukukundan da yararlanır.

* Hakim Yargıtay Genel Kurul kararlarından ve Yargıtay İltihadi Birleştirme Kararlarında yararlanabilir.

* Hakim İltihadi Birleştirme Kararlarına uymalıdır. Bu kararlar herkesi bağlar.

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header.

HAKLAR

Hak: Hukuk düzeni tarafından korunan, hak sahibine bu korunmadan yararlanma yetkisi verilen menfaatlardır.

DAYANDIĞI HUKUK DALINA GÖRE HAKLAR

Kamu Hukuku: Devlet ile kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk dalıdır.

Seçime ve seçilme hakkı

Vatandaşlık Hakkı

Sendika kurma hakkı vs.

Özel Hukuk: Eşit koşullar altındaki kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk dalıdır. Medeni hukukun konusu da bu özel hukuktur.

Evlenme hakkı

Nişanlanma hakkı vs.

NİTELİKLERİNE GÖRE HAKLAR

1. Mutlak Haklar

Herkesin uygun davranmakta yükümlü bulunduğu ve herkese karşı ileri sürülebilen haklardır. Kişiler ve eşya üzerinde en geniş yetkiyi veren haklardır.

Gücünü konudan alır Mutlak haklar sadece konuyla oluşururur.
Kafamıza göre mutlak hak belirleyemeyiz.

Mutlak haklarda tipe bağıllık ve sınırlı sayıda olma ilkesi geçerlidir.

Mutlak Haklar

Kişiler Üzerindeki Mutlak Haklar

Eşya Üzerindeki Mutlak Haklar

a) Kişinin Kendi Üzerindeki Mutlak Hakları

- Kişilik Hakkı

b) Kişinin Başkaları Üzerindeki Mutlak Hakları

- Velayet Hakkı

- Vesayet Hakkı

Kişinin Kendi Üzerindeki Mutlak Hakları

Kişilik Hakkı

Kişinin, hayatı, sağlığı, özgürlüğü, namusu, şerefi, özel hayatı, sırları gibi kişiliğine bağlı haklardır.

Mutlak hak niteliği taşıdığı için konuyla korunur ve herkese karşı ileri sürülür.

Kişilik hakkı mirasçılara geçmez.

Her gerçek veya tüzel kişinin bir kişilik hakkı vardır.

Kişinin Başkası Üzerindeki Mutlak Hakları

Velayet ve Vesayet Hakkı

Henüz ergin olmayan kişiler ile baki sağlığı üzerinde olmayan kısıtlıların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için başkasının yardımına ihtiyacı vardır.

Ergin olmayan çocuk ve kısıtlı ergin çocuk anne ve babanın velayetindedir. Mutlak bir hak olduğu için herkese karşı ileri sürülebilir. Bu haklar devredilemez ve bu haklardan feragat edilemez.

Küçük ve kısıtlının anne babası hayatta yoksa veya velayetleri anne babadan alınmışsa ihtiyaçları vesayet yoluyla sağlanacaktır. Yasinin yetkilileri, anne babaya göre daha dardır.

(Maddi Gayri Mülki Hakklar)

Eşya Üzerindeki Mutlak Haklar

Aynî Haklar

Fikrî Haklar

Sınırlı Aynî Haklar

- İrtifak
- Tapınmaz Yükü
- Rehin

Tam Aynî Haklar

- Mülkiyet (Kullanma, Yararlanma, Tasarruf)

Fikrî Haklar

Kişilerin yaratıcı uğraşları sonucu, düşüncesi, şekli ve hisleri vasıtasıyla edebiyat, güzel sanatlar, bilim, ticaret alanında ortaya koyduğu ürünlere fikrî ve sınai ürünler denir.

İcatlar bu gruptadır. Fikrî hak sahipliği ürünün cisimleştiği esyaya yönelik değildir. Eşyadan ayrı ve emek sonucu oluşan varlığa yöneliktir. Bu haklar mutlak haktır, herkese karşı ileri sürülebilir.

Örnek: Jolda bir ip bulduk. Bulduğumuz ipten bir cianta ördük. Ancak ipin sahibi ortaya çıktı ve ciantanı ver, dedi.

Cianta artık onun değil bizindir. İp sahibinin ipin maddi değeri kadar tasminat alma hakkı vardır.

Tam Aynî Haklar (Maddî Eşya Üzerindeki Mutlak Haklar)

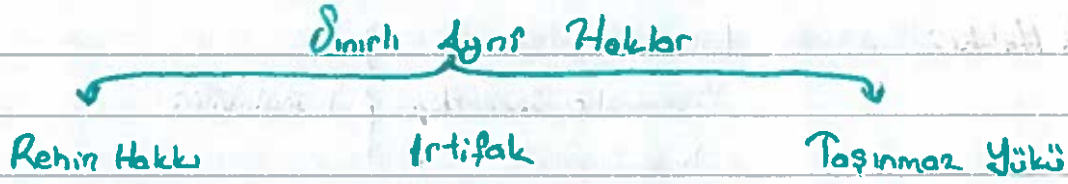
- * Hak sahibine en geniş yetkiyi verir aynî haktır.
- * Hak sahibine kullanma, yararlanma, tasarrufta bulunma yetkisini verir.

Örnek: Bir arabamız olsun. Bu arabayı kullanma, arabadan yararlanma ve satma (tasarruf) hakkına sahibiz.

Elimizde tuttuğumuz kâlemi kullanma, yararlanma veya adipe otma yani tasarruf yetkileri bizdedir.

Sınırlı Aynı Haklar

Bu haklar sınırlıdır. Hak sahibine kullanma veya yararlanma ya da her ikisini de taşıyan haklardır. Hak sahibine tasarruf yetkisini vermez.

Kişiyeye Bağlı İrtifaklar

a) Devredilemeyen Haklar

- İntifa Hakkı
- Oturma Hakkı

b) Devredilebilen Haklar

- Üst Hakkı
- Kaynak Hakkı

Eşyaya Bağlı İrtifaklar

- Geçit hakkı
- Manzara, Kapotmana İrtifakı
- Atış Akeni İrtifakı
- Spor Akeni İrtifakı

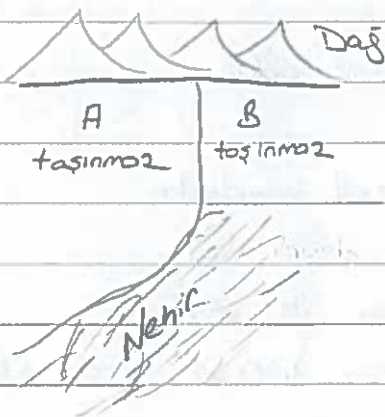
İrtifak Hakkı

Hak sahibine bir eşya üzerinde kullanma veya yararlanmanın bir bölümünü ya da tamamını (sadece intifa hâlinde) sağlayan haklardır.

Burada hak sahibinin tasarruf ve tüketme yetkisi yoktur.

1. Eşyaya Bağlı İrtifak Hakkı

Burada hak sahibi bir kişi değildir. Aslında hak sahibi bir eşyadır. (!) Eşyanın maliki kim olursa irtifak hakkından da a yararlanır.

A'nın taşınmazına ulaşabilmesi için

B'nin taşınmazından geçmesi gerekiyor. Bu hak kişiyeye bağlı olsaydı sadece A kişisi geçerdii.

A, taşınmazı satarsa bu hak, sattığı kişiye, A ölünce mirasçısına geçer.

2. Kişiyeye Bağlı İntifaklar.

a) Devredilemeyen, Kişiyeye Bağlı İntifak Hakları

İntifa Hakkı: Bu hak taşınır ve taşınmazlar üzerinde
 taşınmazlar üzerinde
 hak üzerinde } kurulabilir.

NOT: Rehin hakkı ve intifa hakkı hariç, diğer tüm aynı haklar taşınmazlar üzerinde kurulur.

NOT: Diğer sınırlı aynî haklar ya kullanma ya da yararlanma hakkı verir. Ama intifa hakkı hak sahibine ikisini birden (kullanma ve yararlanma) verir.

İntifa kelime anlamı olarak kullanma, yararlanma demeldir.

Örnek: Bize ait 10 katlı bir apartman olduğunu düşünelim. En alt kat işyeri olarak kullanabilir. A kişisini çok sevdiğim ve ona 9 katta intifa hakkı verdik. Malik olarak ben, A kişisine intifa hakkını vererek 9 katta kullanma ve yararlanma hakkını tanımış oldum.

9 kattan birinde A kişisi oturur, geriye kalanı yararlanma yetkisine dayanarak kiraya verebilir. Kira geliri ise A kişisine ait olacaktır.

Ben taşınmazı devredersem, satarsam A'ya vermiş olduğum intifa hakkı ne olur? Yeni malik A'ya "çık evimden" diyebilir mi?

Hayır, diyemez. Çünkü intifa hakkı mutlak bir haktır ve herbeste karşı ileri sürülebilir.

Dairelerin giderlerini ve vergilerini A kişisi öder.

NOT: İntifa hakkı taşınmazlarda tapu tescil kaydıyla taşınmazlarda zilyedliğin devri ile hak ise alacağın devri ile olur.

★ İntifa hakkı tüzel kişiler için kurulursa en çok 100 yıl, gerçek kişiler için kurulursa ölüme dek olabilir.

NOT: Peki, intifa hakkı taşınır ve tüketilebilir bir eşya üzerinde kurulursa ne olur?

İade zamanı gelğinde, iade edileceği zamanki değeri verilir.

Örnek: Vodafone Arena Beşiktaş veya Türk Telekom Arena Galatasaray stadyumları intifa hakkı ile oluşturulmuştur.

Bu kulüpler stadyumları kullanıyor, gelirlerinden yararlanıyor. Ancak stadyumların maliki değildir.

NOT:

İntifa hakkı	{ kişiye bağlıdır. devredilemez. miras yoluyla geçmez.	Mülkiyeti devredilmez ama kullanımı devredilebilir.
--------------	--	--

Soru: Bizim bir tarlanız var ve A kişisine intifa hakkı verdik. Peki burayı devlet kamulaştırırsa ne olur?

İntifa hakkı biter ama bedel üzerinde devan eder. Devlet bir kamulaştırma bedeli öder. Devlet bu bedeli intifa hakkı sahibine yahi A kişisine öder.

İntifa hakkı bitince de A kişisi anaparayı bize geri verecektir.

Örnek: Bir evimiz var ve yangın sigortası yaptık. Sonra ev üzerinde A kişisine intifa hakkı verdik. Ev yandı. Peki sigorta şirketi parayı malik olan bana mı yoksa intifa hakkı sahibini olan A'ya mı verecek?

Sigorta şirketi parayı A'ya verir. İntifa hakkı bitince de A kişisi parayı bana verir.

Oturma (Sükna) Hakkı : Taşınırnlarda sükna hakkı verilemez. Hatta konut özelliği olmayan taşınmazlarda bile verilemez. Oturma hakkı dersen bir yerde ~~yaşama hakkı~~ - kastediliyor.

Örnek : Benim Kırıkkale'de bir evim olsun. A kişisine malik olrak ben bir sükna hakkı vermiş olayım. Git, orada yaşa dedim.

A kişisi o evi sadece kullanabilir. O evden yararlanamaz. İrtifa hakkı verseydim yararlanabilirdi.

Ben malik olrak sükna hakkını A'ya verdim. A kişisi bu hakkı başkasına devredemez. Kişiyi bağlar, miras yoluyla geçmez.

A kişisi sükna hakkı devam ederten ölse, eşi ve çocuklarının oturma hakkı biter.

NOT : İrtifa hakkı hem gerçek hem tüzel kişilere verilebilirken, oturma hakkı sadece gerçek kişilere verilebilir.

Soru : Sükna hakkını verdiğimiz kişiyle aynı evde oturacak ne olur?

Oturma hakkını verdiğimiz kişi masrafları (elektrik, su, vergi) katkılar bulundur.

NOT : Kiracılık hakkı nispi bir haktır. Üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez.

Ama oturma hakkı mutlak bir hak ve üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir. Kiracılıktan daha sağlam bir haktır.

b). Devredilebilen Kişiyeye Bağlı İrtifak Hakkı

Üst Hakkı (İnşaat Hakkı): Bir arazinin altında veya üstünde

inşaat yapmak veya mevcut bir yapıyı muhafaza etme hakkıdır.

Başkasının taşınmazında inşaat yapmaktır.

En fazla 100 yıllığına kurulur.

Özenin dörtte üçü tamambınca kullanılabilir.

Miras yoluyla geçebilir.

Örnek: İnşaatın kasıtlı illaki bir ev yapmak değildir. Bir arazi üzerine kurulan reklam tabelası da üst hakkına girer.

Arazimize bir reklam panosu, yüksek gerilim hattı yapılacaksa malik olarak bizden izin alınmalı. Arazinin mülkiyeti bizim ama araziye ne yapılmışsa yapının zemin mülkiyeti oranın. Zaman olunca ise araziye yapının zemin mülkiyeti bize geçer.

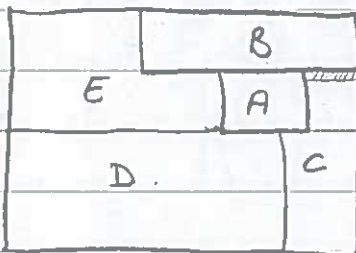
NOT: Üst hakkı kişiye de bağlı olarak ve eşyaya da bağlı olarak kurulabilir.

Kaynak Hakkı: Bir başkasına ait taşınmazdaki kaynaktan su almak ve kendi arazimize akıtmak kaynak hakkıdır.

* Kişiyeye veya eşyaya bağlı olarak kurulabilir.

* Devredilebilir, miras yoluyla geçebilir.

Gecit Hakkı: Başkasının arazisinden geçme hakkıdır.

A, arazisine ulaşabilmek için en uygun olanı kullanır. C, A'nın geçeceği yolu ekemez, tel örgüyle çeviremez vs. A'da C'nin arazisindeki geçme yerini ekemez. Sadece geçmek için kullanılabilir.

* Kişiyeye veya eşyaya bağlı kurulabilir.

* Devredilebilir, miras yoluyla geçebilir.

NOT: A, arazisini K'ye satar ise gecit hakkından K'de yararlanılır.

★ Paylı mülkiyette geçit hakkı nasıl olur?

	Deniz			
	A	B	C	D
Deniz				

D arazisinden bir geçit hakkı alınmalı
D arazisinin maliki sadece A'ya geçit
hakkı verse diğerlerine vermede olur mu?
- Evet olur. B ve C arazilerine sahip olanlar
ise dava açar alır.

Deniz

	Deniz			
	A	B	C	D
Deniz				

A'ya geçit hakkını sadece B vermek istese
verebilir mi?

Hayır veremez. Sadece B'nin değil C ve D'nin de
geçit hakkı vermesi gerekir.

Deniz

NOT: Geçit hakkını verecek olanlar paylı malikler ise tüm malikler
izin vermeli.

Geçit hakkını alacak olanlar paylı malikler ise maliklerin birlikte
hareket etmesine gerek yok. Herhangi birine geçit hakkı versek geçerlidir.

Rehin Hakkı

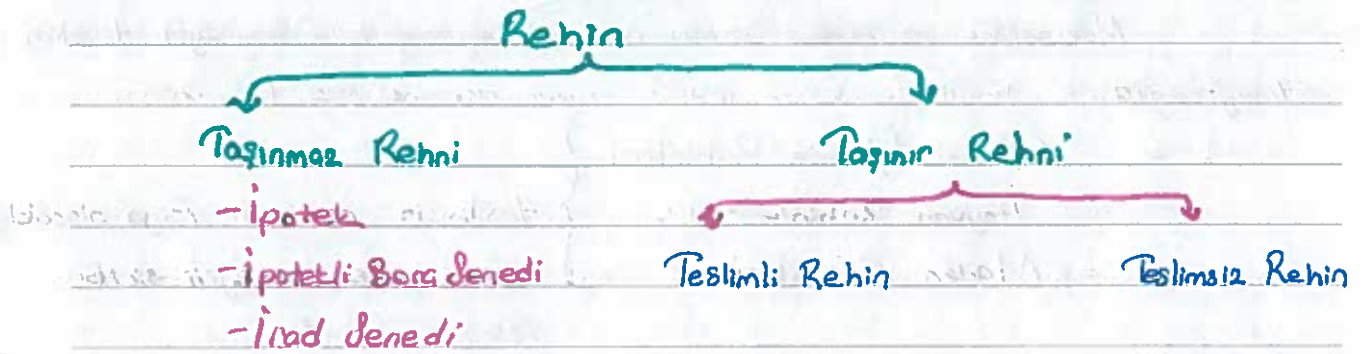
Alacak haklarının yerine getirilmesini güvence altına alan aynı haktır. Bir alacak, hiç yerine getirilmemişse veya gereği gibi yapılmamışsa rehin hakkı doğar.

★ Menkul ve gayrimenkuller üzerinde rehin kurulabilir. Yani bir araba, motosiklet veya kıtap olabileceği gibi arsa, tarla, işyeri, ev de olabilir.

NOT: Bazen taşınmaz rehni, bir alacak hakkını teminat altına almak için yapılabilir. Buna **ipotek** denir.

Yani arkadaşımıza 100 bin TL borç verdik ve bu parayı garanti altına almak için evine rehin koyduk. Bunun adı ipotektir.

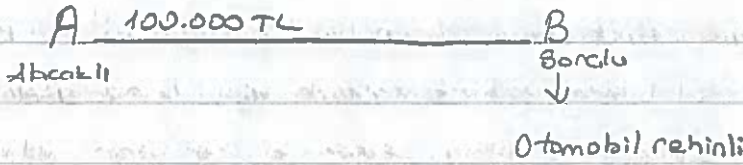
Bir taşınır eşya üzerinde kurulan rehin hakkına "taşınır rehni" denir. Taşınır rehni, eşya üzerindeki zilyedliğin devri yoluyla olur.

NOT: İster taşınır olsun ister taşınmaz olsun rehin kurulmuşsa, borç ödenmediğinde rehlinli malın alacaklıya geçeceğine dair anlaşma yaparız. Yaptıysak butanla hükümsüzdür. Buna "Lex Commissaria Yasası" denir.

Örnek: Yoni ben Ali'den 120.000 TL borç aldım. Karşılığında arabamı rehin gösterdim. Parayı zamanında veya hiç ödemedim. Ben Ali'ye şöyle anlattım: "Kardeş bu resmi evraklarla uğraşmayalım, bunlar uzun ve karışık iş. O yüzden borcunu ödemezsen arabayı ben direkt üzerime alayım." Bu olmaz. Taşınır veya taşınmaz, mutlaka icra dairelerince satılmalı, paraya çevrilmelidir.

Ömek: A, B'ye 100.000 TL borç versin. Buna karşılık B de arabası üzerine borç karşılığı rehin kursun. Rehni kurulduktan sonra taşınır eşya kimde kalır?

Rehni kurulduktan sonra taşınır eşya alacaklıya verilir.

Otomobil B'de kalmaya devam etse, araba kaza geçerse, pert olsa güvence ortada kalmaz. O yüzden alacaklıya teslim edilir.

Peki A, arabayı teslim alınca kullanabilir mi? Hayır, kullanamaz. Bir kaza olursa, taşınır rehni başına bir şey gelirse A sorumlu olur.

Ömek: Bir fabrikamız olsun. Borçlanmıştık ve fabrikadaki makineler üzerine taşınır rehni kurduk. Makineler şimdi alacaklıda mı duracak? Makineleri verince borcu nasıl ödeyeceğiz? Dolayısıyla teslim etmeyeceğiz.

Ticari İşletme Rehni

Hayvan Rehni

Maden Rehni

teslimsiz rehindir. Eşya, alacaklıya teslim edilmez, ilgili sicile tescil ettirilir.

Soru: Bir taşınır üzerinde birden fazla rehni kurulabilir mi?

Evet, taraflar kabul ederse olur. Borç ödenmez ise eşya satılır. Peki gelen parayı rehni arasında nasıl paylaştıracağız?

Kural şu, taşınır üzerinde birden çok rehni kurulmuşsa alacaklıların sırası, rehni kuruluş tarihi göre belirlenir.

Ömek: Ben aracımı hem B'ye hem de C'ye rehni verdim. Aracım satıldı, parayı ödeyemedim. Rehni önce B ile kurmuş olayım. Parayı önce B alır. Kalırsa, yeterse sonra C alır. Para kalmazsa C alamaz.

Taşınmaz

Bir kimsenin bir başkasındakî sadece bahsi geçen taşınmazla ilgili olmak üzere bir şey verme veya yapma borcu altına girmesidir.

Örnek : Bir çips fabrikamız olsun. Bizce patates lazım. Portesi de satın alma yoluyla temin etmek istedim. Ali bana dedi ki,

- "Başka yerden patates alma, benden al. Ben senin yıllık patates ihtiyacını karşılarım." 'ti.

Ben de Ali'ye :

- Benim 300 ton yıllık patatese ihtiyacım oluyor. Karşılayabilir misin?

Ali de diyor ki,

- "Eğer karşılayamaz ve seni zarara uğratırsam şu taşınmazımı satıp, senin zararını karşılarım." diyor.

Peki zararımız 200.000 TL ve taşınmaz 150.000 TL ise 50.000 TL'yi Ali'nin diğer taşınmaz veya taşınmazlarından alabilir miyiz?

- Hayır, alamayız. Taşınmaz yükü sadece bahsi geçen taşınmazla ilgilidir.

Nispi Haklar

Sadece belli kişi veya kişilere karşı ileri sürülebilen, üçüncü kişileri bağlamayan haklardır. En çok bilineni ise alacak hakkı'dır.

Malvarlığı Hakları

KONULARINA GÖRE HAKLAR

1. Malvarlığı Hakları Ekonomik değer taşıyan ve parayla ölçülebilen haklardır.

Malvarlığında kişinin borçları da yer alır.

Haklar malvarlığının aktif kısmını, borçlar ise pasif kısmını oluşturun.

Aynı haklar,

Alacak hakkı

Maddi değeri olan yenilik doğuran haklar

Mali yönleri ile Fikri haklar

} malvarlığı hakkıdır.

Not: Bazı durumlarda kişiler tam olarak bir hak kazanmış olmanotta beraber kazanma imkânına sahip olabilir. Kazanılması muhtemel olan bu hakka "beklenen hak" denir.

Örnek: Bir sözleşmenin, taşınır esyanın veya bir alacağın temlikinin geciktirici şartla bağlı olarak yapıldığı durumlarda beklenen hak vardır.

Mesela arabayı aldık ancak bir ay sonra devrinin yapıldığı konusunda anlaşmıştık. Burada beklenen hak vardır.

Bir alacağımız var ve 6 ay sonra verilmesi gerekiyor. Bu da beklenen haktır.

2. Kişi (Şahıs) Varlığı Hakları: Kişiler manevi değer taşıyan haklara da sahiptir. Kişilik hakkı, özgürlükler, şeref ve haysiyet, sınırlarımız, özel hayatımız kişi varlığı hakları içinde yer alır.

DEVREDİLEBİLMELERİNE GÖRE HAKLAR

1. Devredilebilir Haklar: Bazı hakların devredilebilmesi (veya mirasçılarına bırakılabilmesi) mümkündür. Bunlara devredilebilen haklar denir.

Mülkiyeti hakkı devredilebilir.

2. Devredilemeyen Haklar: Bu haklar hak sahibinin iradesi olsa bile başkasına devredilemez, miras yoluyla geçemez.

1- Hak sahibinin ölümü ile sona erer.

Kişilik Hakkı

Velayetten Doğan Haklar

Vesayetten Doğan Haklar

İntifa Hakkı

Oturma Hakkı

devredilemeyen haklardır.

NOT: İst hakı veya kaynak hakkı kurail olarak devredilebilir. Ancak taraflar bir sözleşmeyle bunların devredilemeyeceği konusunda anlaşırse devredilemez.

KULLANILABİLECEK KİŞİYE GÖRE HAKLAR

1. Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar: Burada hakkın kullanılmasına mutlaka hak sahibinin kendisi karar vermeli.

Bu hakları kullanma yetkisi başkasına bırakılmaz.

Bu hakkın kullanılmasında iradi temsil de yasal temsil de kullanılmaz.

Velayet veya Vesayet altındaki kişiler ayırt etme gücüne sahipse bu hakkı kendisi kullanır. Ayırt etme güçleri yoksa veli veya vasi kullanamaz.

NOT: Ayırt etme gücü olmayan birin, kısıtlıların aleyhine sonuçlanacak durumlarda istisna olarak veli veya vasi bu hakkı kullanabilir.

Örneğin kısıtlı birini eşi aldatmışsa, boşanma davasını veli veya vasi açabilir.

2. Başkasınca Kullanılabilen Haklar: Hak sahibi kendi iradesiyle hakkı başkasına kullanır. Bir dava olunca avukat tutmak gibi.

Düzenleme Hakları

A) Yenilik Doğuran Haklar

B) Değiştirici Haklar

a) Kurucu Y.D.H

b) Değiştirici Y.D.H

c) Bozucu Y.D.H

A) YENİLİK DOĞURAN HAKLAR

Kurucu Yenilik
Doğuran Haklar

Değiştirici Yenilik
Doğuran Haklar

Bözücü Yenilik
Doğuran Haklar

Kurucu Yenilik Doğuran Haklar

Bu haklar kullanıldığında taraflar arasında bir hukuki işlem başlar. Örneğin A ile B'nin bir tablo satışı konusunda anlaşmaları onlar arasında yeni bir hukuki işlemi başlatmış olur.

Kurucu yenilik doğuran haklarda tek taraflı irade beyanı yeterlidir.

Sınırlı ehliyetlilerde veya kusurlulukta veli veya vâsinin verdiği onay ve icazet, alim, şa alim, gerişalim kurucu yenilik doğuran haklardır.

Bababın tek taraflı gacığını tanıma beyanı da kurucu yenilik doğuran haklardır.

Sahipsiz taşınmaz malın işgali

Sahipsiz taşınmaz mala el koyma (ihraz)

Sözleşmelerin kurulmasında kabul beyanı

} kurucu yenilik doğuran haklardır.

Değiştirici Yenilik Doğuran Haklar

Mevcut bir hakkı veya hukuki ilişkiyi değiştiren haklardır.

Örneğin, secimlik borcun bulunduğu sözleşmelerde secim hakkının kullanılması

★ 1000 torbası cimento veya 500m³ hazır beton teslimine ilişkin satım sözleşmesi

★ Bir palto veya pardesü dikilmesine ilişkin cıer sözleşmesinde birer secimlik borç söz konusudur.

Burada secim hakkının kullanılması sözleşmenin içeriğini değiştirici niteliktedir.

Örnek: Ayıplı malın satılması halinde tüketicinin sahip olduğu haklardır. Anısalı bir televizyon bize sattığından satıcı bize seçenekler sunabilir.

- Televizyonu tamir edelim mi?

- Yenisi ile değiştirelim mi?

- Satış bedelinde indirim yapalım mı?

- Ürünü iade alarak parasını geri verelim mi?

} Tüketici bunlardan sadece birini seçer.

Bozucu Yenilik Doğuran Haklar

Kullanılmasıyla mevcut bir hukuki durumu sonlandıran haklardır.

- Bir dernek üyesinin istifası
 - Vekâlet sözleşmesinin sonlanması
 - Bir sözleşmenin feshi
 - Bozuma durumu
- bozucu yenilik doğuran haklardır

Yenilik Doğuran Hakların Genel Özellikleri

- Tek taraflıdır
- İrade beyanı ile kullanılır
- Kayıtlı ve zarta bağlanmaz.
- Bir kez kullanılmakla tükenir. İşlemler geri alınmaz.
- Hak düşüncesi süreye tabidirler. (süre belirlenmişse)

NOT: Şufla hakkı (şerh), mirasın reddi gibi bazı haklar irade beyanı ile değil dava yoluyla kullanılır.

- Dürüstlük kuralına uygun olarak kullanılmalıdır.

8) Defi Hakkı

Herhangi bir hakka dayanarak kendisinden talepte bulunulan kişiye bu talebi yerine getirmekten kaçınma imkanı veren haklardır. Genellikle bu talep alacak hakkıdır.

Borcun, borcunu yerine getirmekten, ödemekten kaçınma imkanı verir.

Defi hakkı, talebe karşı ileri sürülerek kullanılır. Defi hakkı talebin yerine getirilmesini engeller, hakkı ortadan kaldırmaz.

Zaman aşımı defi kesin defi hakkıdır.

Örnek: Diyelim ki benim Ali'ye 10.000 TL borcum var ve borcu 15 yıl geçti, vermedim. Ali bunu mahkemeye taşıdı. Ben mahkemeden önce bir süre var. O süre içinde zaman aşımını ileri sürerek borcu ödemiyorum diyebilirim. Burada borcum ödeme talebini engelledim. Defi hakkını kullandım.

HAK SAHİBİ

- * Olanda bir hak varsa mutlaka bir de sahibi vardır.
- * Hak sahibi, hukukten menfaati kimsen kişidir.
- * Sadece kişiler (gerçek veya tüzel) hak sahibi olabilir.
- * Dernekler, vakıflar, anonim ve limited şirketler, kooperatifler birer tüzel kişidir.
- * Bir hakkın yalnızca bir sahibi varsa **tek kişi hak sahipliği** vardır.
- * Bir hak üzerinde birden fazla kişinin birlikte sahipliği varsa **birlikte hak sahipliği** vardır.

HAKLARIN KAZANILMASI

- Hakların kazanılması
a) Hukuki Olay	} neyle olur.
b) Hukuki Fikri Hukuk	
c) Hukuki İşlem	

a) Hukuki Olay

Günlük hayatta meydana gelen olayların bazılarını hukuk dâmensin ve bunlara sonuç bağlar. Hukuki olay budur.

Bir insanın doğması

18 yaşını doldurmak

Bir insanın ölmesi

} gibi olaylar hukuki olaydır. Zira hukuk bunlara bir sonuç bağlar. İlgili

NOT: Hukuki olay insanın iradesi dışında meydana gelir.

Şimşek çakması hukuki olay değildir, ancak şimşek çakması sonucu insanlar zarar görürse hukuki olay olur.

b) Hukuki Fiil

* İnsanın bilinci davranışları sonucunda gerçekleşen ve hukuki ilgilendiren eylemlerdir.

Öldürme

Yaralama

Taşınma

Resim yapma

Bir doktorun yaralıya müdahale etmesi

hukuki fiildir. Çünkü insanlar

bu davranışları bilinci yapıyor ve

hukuki ilgilendirir. Hukuk bu eylemlere

sonuç bağlar.

NOT: Hukuki fiiller hukuka aykırı fiiller ve hukuka uygun fiiller olarak ikiye ayrılır.

Hukuka Aykırı Fiiller

Bu fiiller **haksız fiil** ve **borca aykırılık** olarak ikiye ayrılır.

Bir kişiyi öldürmek, yaralamak, dolandırmak, aşışılacak haksız fiildir.

Bir sözleşmede üzerimize düşen yükümlülüğü yerine getirmesek veya kabulü yerine getirirsek bu da borca aykırılıktır. Örneğin borcun zamanında ödenmemesi veya eksik verilmesi.

Hukuka Uygun Fiiller

İrade Açıklamaları

Bilgi Açıklamaları

His Açıklamaları

- Kişinin iradesini açığa

Kişinin bir konuda bilgisini

Kişinin duygularını

açıklayan fiillerdir.

açıklamasıdır.

açıklamasıdır.

NOT: His açıklamalarına normalde hukuk sonuç bağlanmaz. Ama Ali, Ayşe'yi öldürmüş olsun. Ayşe bu sebeple boşanma davası açsın. Sonra Ayşe, Ali'yi affetsin. Ayşe'nin, zinaya dayalı boşanma hakkı biter. Gönüldüğü üzere Ayşe'nin his açıklamasını hukuk bir sonuca bağlanmıştır.

c) Hukukî İşlem

Kişilerin hukukî sonuç ebe etmeye yönelik irade açıklanmalarıdır.

Hukukî İşlemin Unsurları

Hukukî işlemin iki unsuru vardır:

- ① İrade beyanı
- ② Bu beyanın hukuk düzeni tarafından tanınması

• İrade Beyanı

Bir hukukî sonucun gerçekleşmesine ilişkin isteğin açıklanmasıdır.

Örneğin, bir şirketimiz olsun. Bir çalışanı işten çıkardığımı bildiren yazı yazdım. Ben burada hukukî sonucun gerçekleşmesine ilişkin bir irade beyanında bulundum.

• İrade Beyanına Hukukun Sonuç Bağlanması / Tanınması

İrade beyanı sonucunda amaçlanan hukukî sonucun gerçekleşmesi için hukukun açıklan bu iradeye değer vermesi, sonuç bağlanması gerekir.

BÜTÜN HUKUKİ İŞLEMLERDE GEGERLİLİK ŞARTLARI

1 - Ehliyet $\Rightarrow$ Ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin.

2 - Emredici hukuk kurallarına

Genel ahlaka

Kişilik haklarına

} uygun olmalıdır.

3. Konusunun imkansız olmaması önneği verilir.

4. İrade beyanı sağlıklı olmalı. (Yanılma, korkutma ve hile sonucu olmamalı)

5. Muvazaalı olmamalıdır. (Hukukî olarak yapmış gibi görünmek)

Bazı Hukukî İşlemlerde Aranan Gecерlilik Şartları

* Bütün hukukî işlemlerde aranan gecерlilik şartları bunlara dahil edilir.
Bunun yanında.

- Hukukî işlem gecерlilik şartına uygun yapılmalı.
- Tasarruf işleminde işlemi yapanın tasarruf yetkisinin olması gerekir.
- Gecerli bir hukukî sebebin varlığı olmalı.
- Aşırı yararlanma (Gabin) olmamalı.
- Kanunun öngördüğü sınırlara uyulmalı.

Hukukî İşlemlerin Geçerliliği

Kısmi Geçerlilik

Yokluk Butlan İptal Edilebilirlik Neksanlık Nispi Geçerlilik
(Kesin Hükümsüzlük)

YOKLUK

Bir hukukî işlemin kurucu unsurlarından birisi eksik ise yokluktur.

İrade beyanı yoksa
Hukuk bir sonuca bağlanmamışsa } yokluktur

Örnek: Evlenirken irade beyanı olarak "Hayır" denmişse veya evlenme "resmi memur" önünde yapılmamışsa evlilik hiç olmamıştır yani yokluktur.

Örnek: Dini nikah da denilen imam nikahı, hukukî olarak yokluktur. Tarafların iradeleri var ve uyuşuyor. Ama nikah kıymaya yetkili resmi memur yok.

NOT: Yokluk ve Butlan hallerini hakim, kendiliğinden diktate alır.

ÖNEMLİ: Birkaç istisna sözleşme hariç, geri kalanındaki en önemli kurucu unsur tarafların iradelerinin uyuşmasıdır.

NOT: İmam nikahı ile evlenen kişi: "Ben imam nikahının geçerli olduğunu bilmiyordum." derse, o kişi iyi niyetli diye yokluğu var sayabilir miyiz?

Tobiki hayır. İyi niyet, işlemi geçerli hale getirmez.

BUTLAN (KESİN HÜKÜMSÜZLÜK)

Burada hukukî işlemin kurucu unsurları var ama geçerlilik unsurları eksiktir. Bir hukukî işlemin kesin hükümsüz, yani butlanı olabilmesi için şunlara aykırı olması gerekir:

- ★ Hukuka ve ahlaka aykırıysa
 - ★ Kanunun emredici hükümlerine aykırıysa
 - ★ Konusu imkansız ise
 - ★ Taraflarda en az biri tam ehliyetsiz ise
 - ★ Muvazaalı ise (yapmış gibi davranıp hukuku kandırmak)
 - ★ Hata, hile, korkutma var ise
 - ★ Aranmış şekle aykırılık var ise
 - ★ Tasarruf işlemi yapanın bu yetkiye sahip olmaması var ise
- bunlar varsa
kesin hükümsüzlük
vardır.

Örnek: Diyelim ki bir kişinin ölmesini istiyoruz. Bir miktar para karşılığında bir katil ile anlaştık. İki tarafın da iradesi uyuyor. Yani kurucu unsurlar tamam. Ama konusu hukuka aykırı ve konunun emredici hükümlerine aykırıdır. Bu yüzden butlanla hükümsüzdür.

Örnek: A kişisi teyzesi olan B kişisiyle evlenmek istesin. Tarafların ikisi de kabul etsin. (İradeler uyduğu için artık yekülük değildir.) Tabi burada resmi memur da var. Yani kurucu unsurlarda bir eksiklik yok.

Ancak konunun emredici hükümlerine aykırı olduğu için butlandır.

NOT: Bir işlemin hukukun emredici kurallarına aykırı ise **Mutlak Butlan** ama irade beyanında bir sakatlık varsa **Nispi Butlan**dır.

Örneğin, evlenmek istemeyen bir kişiyi tehdit yoluyla veya sarhoşluğun etkisiyle evliliğe razı ettiysek, irade beyanı sağlıklı olmadığı için **nispi butlandır**.

Ancak aynı cins iki kişi evlenmek isterse konunun emredici hükümlerine aykırılık olduğu için **Mutlak Butlandır**.

Tahvil: Gecersiz bir hukukî işlemin geçerli hale dönüştürülmesidir.

Tahvil de zaten kelime anlamı olarak "değiştirme, dönüştürme" demektir.

Örnek: Kayden Mehmet Ağa geldi. Torbasını Ali'ye satacak. Notere gitti ve taşınmaz satış sözleşmesi yaptılar. Ancak bu budur. Çünkü taşınmaz satış tapu sicil müdürlüğünde, memurların nezlinde yapılmalıdır. Gecertilik şartı budur. Aslında Mehmet Ağa ile Ali'nin yaptığı taşınmaz satış vadi sözleşmesidir. Taraflar satın sözleşmesi yapayım derken, taşınmaz satış vadi sözleşmesi yapmışlardır.

Tahvilin yapılabilmesi için iki tarafın da iradelerinin olumlu yönde uyumlanması gerekir.

İPTAL EDİLEBİLİRLİK

Hata

Hile

Tehdit

Gabin

İradenin sağlanmaması

durumlarında hukukî işlem iptal edilebilir.

* İptal hakkı tek taraflı irade beyanı ile kullanılabilir.

NOT: Evlenmenin ve ölüme bağlı tasarrufların iptal edilebilirliği dava ile mümkündür.

* İptal edilebilirlik kişinin irade beyanı ile olur. Hakim bunu ressen gözeteemez. Kişi başvurursa gözettir.

Örnek: Ali ile Ayşe zorla evlendirilmiş olsun. Ayşe aslında evlenmek istemiyordu ama abırma, kandırma veya tehdit yoluyla evlendi. Bu durumda iptal hakkına sahiptir.

Örnek: Arabamız bozuktur. Çok zor durumdayız. Asilen hastaneye gitmemiz gerekiyor. Bir taksici çağırdık. 20 TL olan yere taksici bizi 200 TL'ye götürdü. Burada gabin vardır. İptal hakkına sahibiz.

NOKSANLIK

Bir hukukî işlemin geçerlilik şartlarının işlemin yapıldığı sırada gerçekleşmiş olması, sağlanması gerekir. Aksi takdirde işlem, butlan hükümsüz olacaktır.

Eksik olan geçerlilik şartları sanrardan yerine getirilirse hukukî işlem yine geçersiz olur.

Ancak hukuk düzeni bazı durumlarda geçerlilik şartlarının işlem sonrasında tamamlanmasına imkan tanımıştır.

Hukukî işlem, eksikliklerinin giderildiği andan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar.

Eksik olan hükümlerin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin belli olmadığı dönemde hukukî işlemin geçerliliği askıdadır. Buna da askıda hükümsüzlük denir.

Örnek: Pelin, ayırt etme gücüne sahip ama ergin değil. Ali ise kısıtlı sınırlı ehliyetli bir kişidir.

Bunlar ikisi gitti ve telefonda telefon abiller ve borçlandı. Burada geçerlilik unsuru eksiktir. (Pelin'in velisi, Ali'nin veli veya vasisi yok) Yani bunlar tam ehliyetli değil.

Ancak hukuk düzeni bu eksikliğin giderilmesine sanrardan imkan tanımıştır. Pelin ve Ali'nin yasal temsilcileri bu işleme onay verirse işlem geçerli olur. Onay vermezse işlem geçersiz olur.

Yasal temsilcinin onay verip vermediğinin belli olmadığı dönemde ise bu işlem "askıda hükümsüz"dür.

NOT: Temsil yoluyla gerçekleştirilen hukukî işlemlerde, işlemi yapanın temsil yetkisine sahip olmaması da bir noksanlıktır. Temsil yetkisini verirsek hukukî işlem geçerli olur, vermezsek geçersiz olur.

Örnek: A şirketin sahibiyiz. Tatile çıktık. Bizim adımıza işleri yürütmesi, imzalar için kimseye temsil yetkisi vermedik. B kişisi şirketteki bazı evrakları imzalamış ve işlerin yürütmesi için şirketi bir miktar borçlandırmış.

Ben B kişinin yaptığı işleri onaylarsam işlem geçerli, onaylamazsam geçersiz. Onaylayıp onaylanmayacağımın belli olmadığı sürede işlem "askıda hükümsüz"dür.

KİSMİ GEÇERİRLİK

Bir sözleşmede 30 tane hüküm olsun. Bu hükümlerden 5 tanesi emredici hukuk kurallarına aykırı ise işlem bütündür. Ama tarafların iradeleri ile sadece o 5 maddeyi geçersiz kılıp, kalan 25 maddeyi geçerli kılabiliriz. Buna "kısmi geçersizlik" denir.

KİSMİ GEÇERİRLİK

HAKLARIN KAZANILMA YOLLARI

Aslen Kazanma

Devren Kazanma

Tesisen Kazanma

ASLEN KAZANMA

* Burada hakkın konusu olan şeyin daha önce bir sahibi yoktur.

* Taşınmazların aslen kazanılması zaman aşımı ile mümkündür.

* Taşınır mal üzerinde aslen kazanma var ise buna "sahiplenme" denir.

Taşınmaz üzerinde aslen kazanma var ise buna "işgal" denir.

Örnek: Denizden tutulan balık, avlanan tavşan, dağdan toplanan mantar taşınır olduğu için sahiplenmedir.

1930'larda Ankara'nın bir yerine gittik ve arsayı çevirdik. Burası benim, dedik. O arsanın daha önce sahibi yoktu. Buna da işgal denir.

DEVREN KAZANMA

Bir hakkın, hak sahibinden ve onun rızasıyla alınmasıdır.

Örnek: Kütüpten aldığımız gaz, kirtasyeden aldığımız kitap devren kazanma yoluyla olmuştur.

* Devren kazanma tasarruf işlemi ile olur.

Devren Kazanma

Taşınırda

Taşınmazlarda

* Mülkiyetin devri } ile olur

* Zilyedliğin nakli }

Tapu sicilinde tescil ile olur.

NOT: Alacak hakkının devri için "yazılı temlik sözleşmesinin" yapılması gerekir.

Örnek: Kırıkkale Forum AVM'ye gittik. Kemal Tenca'dan bir ayakkabı aldık. Ayakkabı paket yapıp bize verildi.

Burada zilyedliğin nakli gerçekleşti ve hak devren kazanıldı.

Örnek: A kişisi arabasını B'ye satıyor. Bu satışla beraber A, mülkiyet hakkını B'ye devretmiş olur. Hak mülkiyetin devri ile devren kazanılmış olur.

TESİSEN KAZANMA

Bir kişinin sahip olduğu hakla dayanarak bir başkasına yeni bir hak tanınmasıdır.

Örnek: Benim fazladan bir tane daha evim olsun. Mülkiyet hakkından yola çıkarak başkasına ittifak, taşınmaz yükü ve rehin gibi hak tanınan bu tesisen kazanmaya örnektir.

Bir kişinin evini kiraya vermesi sonucu kiracı tesisen bir hak kazanır.

★ Taşınmaz üzerinde ittifa veya oturma hakkı gibi sınırlı bir aynı hak kazanılması için borcundancu işleme dayanarak malik, tapu tescili yaptırır.

★ Taşınmazlarda sınırlı aynı hak tanınacaksa hakkın tesisine ilişkin anlaşma ve zilyedliğin nakli gerekecektir.

Örnek: A firmasından bir haftalığına bir araba kiralamak istedik. Bu durumda da tesisen kazanma söz konusudur.

Örnek: Diyelim ki benim 10 tane dairem var. Eviş birini gördüm ve ona dairelerinden birinde oturma hakkı tanıdım. İşte bu tesisen kazanmadır.

Ben tarlami ekip biçmesi için 5 yıllığına B kişisine verdim. (ittifa hakkı)

Bu da tesisen kazanmadır.

Benim 100.000 TL alacağım için A kişisinin bir taşınmazına veya taşınmazın ipotek oluşturduk. Bu durumda ben ipotek hakkını tesisen kazanmış oldum.

HAKLARIN KAZANILMASINDA İYİNİYETİN ROLÜ

* Hakların kazanılmasında yasal şartlar eksikse kişinin iyi niyetli olması hakkı kazandırır.

* Hukukun iyiniyetin varlığını dikkate almasının nedenleri:

* Tedavül ve işlem güvenliği sebebiyle iyiniyet dikkate alınır. Örneğin bir kişinin elinde bir esya veya para geçen kişi, esya ve parayı onun labrak düşündü. Başka bir kişi "para benim" diye iddia ederse karışıklık olur. O yüzden bu tür taşınarlarda "taşınır kimdeyse hak sahibi de o'dur."

Elimde tuttuğum kalemi ben kütüphaneden aldım. Ancak fotokopi, fişini gereksiz diye attım. Başka bir kişi "bu kalem benim" derse kanıtlayamam. O yüzden "taşınır kimdeyse hak sahibi o'dur."

* Taşınır ve taşınmazlarda mülkiyetin zaman aşımı ile kazanılmasında iyiniyet korunur. Çünkü gerçek hak sahibi hukukî bir süre hakkını korumamıştır.

Örnek: Fatih saatinin tamir edilmesi için saatçiye bırakıyor. Sonra Mert saat almak için saatçiye gidiyor. Fakat saatçi, Fatih'in saatinin Mert'e satıyor. Saatin tasarruf yetkisi saatçide olmadığı halde bunu yapıyor. Peki Mert, saatin Fatih'e ait olduğunu bilebilir miydi? Hayır bilemezdi. Mert iyi niyetli olduğu için saatin mülkiyeti Mert'e geçmiştir. Fatih ise zararını saatçiden tazmin edecektir.

* Bazen tapu sicilinde yanlışlık olabilir veya tapu sicili dışında gerçekleşen sebeplerle gerçek malikün olmaması mümkündür. Malik görünen kişi tasarruf yetkisine sahip değildir. Ancak bir sebeple tasarruf kullanırsa taşınmazı üçüncü kişiye satarsa Medeni Kanun bu üçüncü kişinin iyi niyetini tam korur.

Örnek: Benim 820m² bir arsam var. Ancak tapu sicilinde bir yanlışlık sebebiyle malik olmak ben değil Mehmet adlı bir kişi görünüyor. Mehmet bu arsayı üçüncü kişi olan Ali'ye satarsa ve Ali iyi niyetli ise arsanın mülkiyeti Ali'nin olur.

* İyiniyetin tam koruma bulduğu bir diğer durum ise "para ve hamile yazılmış senetlerin" kazanılmasıdır. Medeni Kanun 920'ye göre para ve hamile yazılı senetleri çıkaran kişi isterse malik olmasa bile, devrotat bu kişinin malik olmadığını bilmiyorsa veya bilmek durumunda değilse tasarruf yetkisi eksikliğine rağmen üçüncü kişilerin malik olur.

Örnek: Benim 100.000 TL borcum var. Bunu nasıl ödeyeceğim diye düşünürken aldığım çıkartma kartı verdim. Çıkartma yürürlükte, Allah'ın izine bakın, 100.000 TL'lik bir senet buldum.

Bu senette isim yazmıyor. Aldım senedi, senetin ortasına imza attım ve borcum olan kişiye verdim. Burada benim iyi niyetli olduğum, seneti benim aldığım ortaya çıksa bile, borcumu ödediğim kişi iyi niyetli olduğu için, senetin maliki odur.

* İyiniyetin korunduğu başka bir durum ise bir taşının emin sıfatıyla zilyed olan bir kimseden devralınmasıdır. Emin sıfatıyla zilyedinden bir taşını alırsanız malik üçüncü kişi olur. Normalde zilyedin tasarruf yetkisi yoktur.

Örnek: Benim sahibisi olduğum kitabı, kalemimi, bilgisayarım, tabletimi bankadan aldım. Ali'ye ödünce verdim. Artık Ali zilyed oldu. Ali de tasarruf yetkisi olmamasına rağmen ödünce verdiğim tabletimi Melike'ye sattı. Bir taşının malik kimin elindeyse malik o kişi kabul edilir. Melike, tabletin Ali'ye ait olduğunu bilmiyorsa veya bilmekle özeni gösterse sahi bilmek durumunda değildir. Yani Melike iyi niyetlidir.

Ben de durumu öğrendim. Melike'ye gittim ve tableti istedim. Tablet maliki kimdir?

Tablet, Melike'indir. Çünkü Melike iyi niyetlidir ve bu iyi niyet kanun tarafından korunur.

* İyiniyet bazen de sınırlı koruma bulur. Para ve hâmile yazılı senetler hariç bir taşınır malikin iradesi dışında elden çıkarsa yani çalınır veya kaybolursa bu taşınırı da üçüncü kişi alırsa bu iyiniyet kısmen korunur.

Örnek : Ali çok uzun zamandır para biriktiriyordu. Amacı bir bilgisayar almaktı. Parasını biriktirdi, bilgisayar aldı ancak eve giderken çalırdı. Bilgisayar Alışın rızası dışında elden çıktı. Hırsız da bunu götürdü ve Ayşe'ye sattı. Ayşe iyiniyetli olsa bile bilgisayarın mülkiyetini kazanmaz veya sınırlı aynı hak elde edemez.

Ama hırsız bilgisayarı pazar yerinde bir pazarcıya sattı. Ayşe de hırsızdan değil pazarcıdan aldı. Ali bunu öğrendi. Ayşe'nin yanına gitti ve bilgisayarını istedi. Sonuç ne olur?

Ali, Ayşe'nin ödediği parayı iade etmek zorundadır. Ayşe iyiniyetli olduğu için Ali, parayı ödeyene kadar bilgisayarı iade etmeyebilir.

* İyiniyet ile zaman aşımı mülkiyeti kazanılabilir.

Örnek : Para ve hâmile yazılmış senetler dışındaki taşınırlardan bahsediyoruz. Yukarıdaki örnekte Ayşe bilgisayarı pazardan değil hırsızdan aldıktan sonra (Ayşe o kişinin hırsız olduğunu bilmiyor) davasız ve aralıksız 5 yıl geçerse yeni malik Ayşe olur. 5 yıldan sonra Ali artık malik değildir.

NOT : Taşınmazlarda bu davasız aralıksız süre 10 yıldır.

* Bazen de korun, alacak haklarının kazanılmasında da iyi niyeti korumuştur. "Borçlu, yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı kazanmış olan üçüncü kişiye karşı, bu alacağın muvazaalı olduğu savunmasında bulunamaz.

İYİ NİYETİN İSPATI

- * Kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyi niyetli değildir.
- * Bir şeyin öğrenilmesinin ihmal edildiği zamanlarda iyi niyet iddia edilmez.
- * Her somut olayda gösterilmesi gereken özenin ölçüsü "dürüstlük kuralı" ile hakim tarafından belirlenir.
- * Hakim, taraflar ileri sürmemiş olsalar bile re'sen iyi niyeti dikkate alır.
- * Hukuki işlem temsilen yapıyorsa (avukat gibi), hem avukatın hem de hak sahibinin iyi niyetli olması gerekir.

NOT: Hak iddiasında bulunan bir tüzel kişi ise tüzel kişinin iradesini açıklayan organdaki tüm kişilerin iyi niyetli olması gerekir.

DÜRÜSTLÜK KURALINA HÜMA ZORUNLULUĞU VE HAKLARIN KÖTÜYE KULLANILMASI YASAĞI

Herkes haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kuralına uymak zorundadır.

Hakların Kullanılmasında İki Genel İlke

1. Dürüstlük Kuralı

2. Hakkın Kötüye Kullanılması Yasayı

Dürüstlük kuralının uygulama alanı kanun hükmü ve hukuki işlemlerin yorumlanması ve tamamlanmasıdır.

Hakkın kötüye kullanılması yasasının uygulama alanı ise kanun hükmünün uygulanmalarının denetlenmesi, iptal ve düzeltici işlevini yerine getirmektir.

1. DÜRÜSTLÜK KURALI

* Genel, objektif bir davranış kuralıdır, herkes uymakta zorludur.

* Dürüstlük kuralı hukuki ilişkilerde tutarlı, ahlaklı, namuslu davranmaktır.

* Dürüstlük kuralına uygun davranış belirlenirken

- Toplumda geçerli, genel ahlak kuralları

- Günün ödet ve uygulamaları

- Hukuki işlemin içerik ve amaçları dikkate alın.

Dürüstlük Kuralının Uygulama Alanı

* Hakların kullanılmasında

* Borçların ifasında

* Kanun hükümlerinin yorumlanmasında

* Kanuna karşı hilenin önlenmesinde

* Sözleşmenin yorumlanması ve tamamlanmasında

* Bir konun hükmünün anlamının tespitinde hükmün sözü ve özü göz önünde bulundurulur. Hükmün özünün değerlendirilmesinde dürüstlük kuralı esas alınır. Bir konun hükmünün içeriğine dürüstlük kuralına aykırı olan bir anlam yüklenemez.

Örnek Borçlar Kanunu bir sözleşmenin kurulması esnasında hataya düşerek iradesi sakatlanan kişiye iptal hakkı tanınmıştır. Ancak iptal hakkının varlığının belirlenmesinde dürüstlük kuralının göz önünde bulundurulması gerekir.

İyi Niyetin Arandığı Zaman

— İyi niyet özellikle kazandırmayı sağlayacak işlemin yapıldığı anda olması gerekir.

NOT : Medeni Kanun 1023 : "Tapu kötügünderli tescile iyi niyetle davranarak mülkiyet veya başka bir aynı hale kazanan dâimî küşinin bu kazanımı korunur." der.

Medeni Kanun 980 : "İyi niyet, iradesi dışında elinden çıkmış olsa bile para ve hamiline yazılmış senetleri iyi niyetle edinmiş olan kimseye karşı tasfınır davası açamaz."

Örnek : B kişisinin 500m² bir arsası var. Oğlu A babası olan B'den arsayı sahte vekaletname ile kendi mülkiyetine geçiriyor. A kişisi tüm bunların habersiz C kişisine arsayı satıyor.

B kişisi, sonraki bir zamanda oğlu A'nın arsanın mülkiyetini haksız kazandığını iddia ederek C kişisinden arsayı isteyemez. C kişisi iyi niyetli olduğu için malik C'dir.

İyi Niyetin İspatı

Durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyi niyet iddiasında bulunamaz.

Gösterilmesi gereken özenin ölçüsü dürüstlük kuralı gereğesinde hakim tarafından belirlenir.

İyi niyetin eksikliği anlaşılırsa hakim buna ilişkin dikkate alır.

Örnek: Bir bilgisayar almak istiyorum. Uzakta olduğum ama pek de samimi olmadığım biri "Ben bilgisayarımı satıyorum." dedi.

Bilgisayarın normal piyasa değeri 10.000 TL olsun. O kişi bize bilgisayarı 500 TL'ye satıyorsa şüphelenmemiz gerekir. Şüpheleniyoruz, uyanıklık yapmak için hemen alıyorsak iyi niyetli sayılmayız.

DÜRÜSTLÜK KURALI'NE HAKKIN KÖTÜYE KULLANILMASI YASAĞI

* Medeni Kanunun 2. maddesi bize şöyle söyler:

- Herkes hakkını kullanırken ve başkasını yerine getirirken dürüstlük kuralına uymak zorundadır.

- Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.

* Bir hakkın açıkça kötüye kullanıldığı bütün durumlarda dürüstlük kuralına aykırı davranılmıştır. Bu iki kural maskeyanın iki yüzü gibi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

Önemli!

Dürüstlük kuralının uygulama alanı

Konunun yorumlanması ve tenanlanması

Hakkın kötüye kullanılması yasağının

uygulama alanı

Konun hükümlerinin denetlenmesi

DÜRÜSTLÜK KURALI

* Dürüstlük kuralı herkesin uyması gerekliliğin genel ve objektif bir davranış kuralıdır. Doğru dürüst bir kişi

makul

mantıklı

orta zekalı

namuslu

dürüst

olar.

NOT - Dürüstlük kuralına uygun davranışın belirlenmesinde

- Toplumda geçerli olan genel ahlak kuralları
- Günün âdet ve uygulamaları

} dikkate alınır.

Dürüstlük Kuralının Uygulanma Alanı

Dürüstlük kuralı öncelikle hakkın kullanılmasında ve borcun ifasında kullanılır.

a) Dürüstlük Kuralının Kanun Hükmünün Yorumuna ve Kanuna Karşı Hilenin Önlenmesinde Kullanılması

* Bir kanun hükmünün yorumlanmasında hükmün sözü ve özü göz önünde bulundurulur.

* Hükmün özünün araştırılmasında dürüstlük kuralından faydalanılır.

Örnek: Bir sözleşmenin kurulması sırasında hataya düşerek iradesi sakatlanan kişiye sözleşmeyi iptal hakkı tanınmıştır. İptal hakkının varlığının belirlenmesinde dürüstlük kuralı göz önünde bulundurulur.

A kişinin bir evi var. Evini bir yanlış anlaşılma, hile veya korkutma sebebiyle değerinde veya değerinin altında satmak zorunda kaldı. Bu sözleşme iptal edilebilir ancak iptalde iradesi sakatlanan A kişinin dürüstlüğü esastır.

Örnek: B'nin 700 dönüm bir tarlası var. B tarlasını C'ye kiralamak istedi. Ancak B, 700 dönüm değil 1000 dönüm olarak başkasının tarlasını da hesaba katarak kiraladı. C, tarlayı süresken kalan 300 dönümün sahibi geldi. Buna itiraz etti. Burada B, C'yi aldatmış ve C'nin iradesi sakatlanmıştır. C'nin bu sözleşmeyi iptal hakkı vardır ancak C'nin düzeltilmesi gerekir.

Örnek: Medeni Kanun 718'e göre "Arazi üzerindeki mülkiyet, kullanılmasında yarar olduğu ölçüde üstündeki hava ve altındaki ara katmanlarını kapsar."

Ahmet'in çevresinde binaların olduğu 500 m² bir arsa olgun. Ahmet, arsanın yanındaki binada, 2.katta, oturur Ali ile kavga etti. Ahmet, hiçbir faydası olmadığı halde sırf Ali'nin balkondaki manzarasını kapatmak için bir duvar çektir.

Burada Ahmet, dürüstlük kuralına aykırı davranmıştır. Ali, dava açarak duvarın kaldırılmasını isteyebilir. Tüm masraflar ise Ahmet'e aittir.

★ Dürüstlük kuralı kanuna karşı hilenin önlenmesi amacıyla da gsm içinde bulunmaktadır.

Örnek: Ayşe, Ali'den 100 bin TL borç almıştır. Borca karşılık olarak da Ayşe'nin evine veya arabasına rehin koymuştur. Ayşe borcunu üç ay sonra ödeyeceğini söylemiştir. Zamanı geldiğinde Ayşe borcunu ödeyememiştir. Ali, bunun üzerine Ayşe'ye

- Rehlini arabayı veya evi bana sat, borcunu ödenmiş sayayım, diyor. Normalde bu durum yasak. Ancak taraflar kanuna aykırı olan bir davranışın sonuçlarını, kanuna uygun olan bir işlemle elde etmişlerdir.

Örnek: Yunus, baroda kayıtlı olmayan veya avukatlık mesleğinden ayrılmış eski bir avukattır. Yunus'un amcasını oğlu Mehmet'in bir abcağı var. Dava, evrak işleriyle uğraşmıyor. Baroya kayıtlı bir avukat tutmuyor. Abcağını kağıt üzerinde Yunus'a devrediyor. Yunus da bu işleri bildiği için parayı alıyor, işleri takip ediyor. Karşılığında bir miktar para alıyor. Burada bir hile var.

b) Hukukî İşlemlerde Özellikle de Sözleşmelerde Dürüstlük Kuralının Uygulanması

1. Sözleşme Yapma Zorunluluğu

Borçlar hukukunda kural olarak irade özgürlüğü ilkesi geçerlidir. Buna göre bir kişi dilediği ile sözleşme yapmakta veya yapmamakta serbesttir. Ancak bunun istisnaları vardır.

Örnek: Tüketicici Koruma Kanununun 5. maddesine göre, özel bir düzenleme olmadığı sürece sözleşme yapma zorunluluğu vardır.

Tarik, yaz tatilini geçirmek için Alanya'ya gitsin. Bir otele gittiğinde sorumlu olan kişiler "Yerimiz var ama size oda vermiyoruz." diyemez. Kanunen sözleşme yapma zorunluluğu vardır.

Örnek: Sinema veya tiyatroya gittik. Orada çalışanlar "boş koltuğumuz var ama size yok" diyemez.

2. Sözleşme Müzakerelerinde Özenli ve Dürüst Davranma Zorunluluğu

* Sözleşmenin tarafları sözleşme olmadan önce müzakereler sırasında birbirlerine karşı dürüst olmalıdır. Yalan söylenmemeli, doğru bilgiler vermeli, aldatıcı davranışlarda bulunmamalıdır.

Örnek: Antalya'da henüz tanınmamış bir otel inşaatını TRT satın almak istemiş. İnşaat sahibi teklifi kabul etmiş. TRT'nin isteği üzerine inşaatın bazı kısımları durdurulmuş ve değiştirilmiştir.

Taraflar arasında yazılı bir sözleşme kurulmadan TRT sözleşme yapmaktan vazgeçmiştir. İnşaat sahibi zarara uğramıştır.

Burada sözleşme olmadığı için sözleşmeden doğan borca hükümleri uygulanmıyor. Borca aykırılık söz konusu değil. Haksız fiil veya sebepsiz zenginleşme de yoktur. Burada inşaat sahibi culpa in contrahendo ilkesi ile zararını TRT'den tazmin etmiştir. Çünkü, TRT sözleşme müzakerelerindeki anlaşmaya aykırı davranmıştır.

c) Tek Taraflı Hukukî İşlemin Yorumlanmasında ve Özellikle de Sözleşmenin Kurulmasında Dürüstlük Kuralının Rolü

* İki taraflı hukukî işlem olan sözleşme karşılıklı birbirine uygun irade beyanı ile kurulur.

* Bazı sözleşmelerde taraflardan biri irade beyanı olmadığını ileri sürerken diğer taraf irade beyanı olduğunu iddia edebilir.

* Bu tür durumlarda irade konusunda uyumsuzluk çıkarsa irade beyanının yorumu ile çözüme ulaşırlar. Bu yorum güven teorisi çerçevesinde yapılır.

Güven teorisine göre bir kimse bir davranışı kendisine yöneltilmiş irade beyanı saymakta haklı ise, bu davranış irade beyanı unsurlarını taşıyorsa dahi irade beyanı sayılır.

Güven teorisi tek taraflı hukukî işlemlerin yorumlanmasında kullanılır.

Örnek :

d) Sözleşmenin Yürütülmesi ve Tamamlanmasında Dürüstlük Kuralının Rolü

* Kurulan bir sözleşmede irade beyanları konusunda değil de sözleşmenin içeriği konusunda anlaşmazlık çıkabilir.

* Hakim burada tarafların ortak amaclarını belirleyerek çözüme ulaşır.

* Hakim tarafların ortak arzularını belirlerken

- Objektif davranır

- Güven ilkelerine uyar.

* Sözleşmelerin eksik olan kısımlarının tamamlanmasında yine dürüstlük kuralı uygulanır.

nekliye ödeme günü montaj

Örnek: Beyaz eşya dükkanı olan Ferdi Bey, arkadaşı Mehmet'ten

sıkıntılı günler geçirdiği için bir miktar borca para almıştır. Borcun kaç ayda ödeneceği ve ayda kaç lira ödeneceğini kararlaştırmışlardır.

Ancak sözleşmede borcun nerede ödeneceği taraflarca belirtilmemiştir.

Mehmet tatil Antalya'ya gitmiştir. Ferdi borcunun o aylık kısmını ödemek için Mehmet'i aradığında Mehmet, parayı Antalya'da ödemesini istemiş ve aralarında bir anlaşmazlık çıkmıştır.

Sözleşmede belirtilmeyen paranın nerede ödeneceği konusunu hakim, tarafların ortak amaclarını belirleyerek karar verecektir.

Örnek: Ahmet, oturdugu ilceden bir beşik almıştır. Aldığı beşik

Ahmet'in evine demonte şekilde gelmiştir. Dükkan sahibi ile montaj

konusunda bir karara oturma önce varılmamış ve sözleşmede bundan bahsedilmemiştir.

Dükkan sahibi ile Ahmet arasında montaj konusunda anlaşmazlık çıkmıştır. Hakim bunu tarafların ortak arzularını belirleyerek karar verecektir.

c) Sözleşmeden Doğan Borçların Belirlenmesinde Dürüstlük Kuralının Rolü

* Bir sözleşmeden doğan ve bu sözleşmeye hukukî özelliğini vererek hukukî tipini belirleyen edim yükümlülüklerine **asli edim yükümlülüğü** denir.

* Asli edim yükümlülükleri dışında oluşan borçlara **yan borçlar** denir.

Örnek: Ali, evindeki bozulan musluğu tamiri için bir usta çağırmıştır. Usta bozulan musluğu tamir etmiştir (Asli edim yükümlülüğü yerine getirildi.)

Ancak usta musluğu tamir ederken lavabonun memesini kırmıştır.

Asli edim yerine getirilmiş ancak yan borçlar doğmuştur.

Ali, zararın tazmini için tazminat isteyebilir.

Örnek: Mete, arabasına yeni bir ses sistemi almıştır. Elektrikçiye gidip ses sistemini takırmıştır. (Asli edim yükümlülüğü yerine getirildi.)

Ancak usta ses sistemini takarken, birkaç kabloya zarar vermiş ve aracının koltuk ısıtma sisteminin ve camlarının açılmasına sebep olmuştur. (Yan borçlar doğmuştur.)

Mete, asli edim yükümlülüğünden bağımsız olarak dava konusu edebilir yani zararın tazminini isteyebilir.

f) Sözleşmede Değişiklik Yapılmasında ve Sona Erdirilmesinde Dürüstlük Kuralına Rolü

* Hukuk düzeninin temel ilkelerinden biri de **ahde vefadır**.

* Taraflar sözleşme yaparak yükümlülük altına girdilerse, bu yükümlülüklerini yerine getirmeden kurtulamazlar.

* Borcunun kusurundan kaynaklanmamalıdır.

NOT: TBK, sonradan ortaya çıkan ve mevcut koşullar nedeniyle sözleşmeyi şekillenme kula sebepler nedeniyle sözleşmenin sona erdirilmesi veya değiştirilmesi imkanı tanımıştır.

Örnek: Uzun zamandan beri ev yapmak için Mete, Para biriktiriyordu. Parası yetmediği için ardiyeci den aldığı bazı malzemelerin parasını aylık 3000 TL olarak şekilde vereceğini acıkmıştır.

Bir gün güçlü bir fırtına çıkmış ve Mete'nin henüz tamamlanmadığı evine büyük zarar vermiştir. Mete, ardiyeci ile yaptığı sözleşmenin değiştirilmesini dürüstlük kuralı gereği isteyebilir.

Örnek: Burak mesleğine yeni başlamış bir avukattır. Aylık 3000 TL kazanmaktadır. Evlenmek istemiş ve Ayşe'ye tanışmıştır. Fenaftırdan beyaz eşya, oturma grubu, televizyon almış ve aylık 3000 TL ödeyeceği konusunda sözleşmişlerdir.

Bir gün Burak **elinde olmayan sebeplerle** görevinden atılmış veya başka bir sebeple görevini yapamaz ve çalışamaz hale gelmiştir. Bunun üzerine konsoruden olmuş ve ödeme gücünü çekmektedir.

Burak, sözleşmenin değiştirilmesini dürüstlük kuralı gereği isteyebilir.

HAKKIN KÖTÜYE KULLANILMASI YASAĞI

* Medeni Kanunun 2. maddesinin 2. fıkrası: "Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz" der.

* Haksız davranışta bir hak yoktur ama hakkın kötüye kullanılması yasagında bir hak vardır.

Örnek: Çeşmesi apartmanlarda dolu olan bir arsamız olsun. Belediye burağa 5 kat imar izni versin. Bu arsamıza 5 katlı bir bina yapmak hakkımızdır. Ancak hiçbir faydamız, kazancımız olmadığı halde sif konşuların manzarasını kapatayım diye arsaya bir duvar örsek hakkın kötüye kullanılması yasagına uymamış oluruz.

Belediyenin 5 kata imar verdiği arsaya 6 kat bina yaparsak bu da haksız davranış olur.

Hakkın Kötüye Kullanılmasını Oluşturan Durumlar

Aşağıdaki durumların varlığı hakkın kötüye kullanılmış olduğunun göstergesi olabilir.

- 1- Hakların kullanılmasında menfaatin bulunmaması.
- 2- Hak sahibinin menfaatiyle başkasının zararı arasında asırı nispetlilik bulunması.
- 3- Gelişli davranışta bulunma (Güvene aykırı davranış).
- 4- Hakkın amacına aykırı kullanılması.

1. Menfaatin Bulunmaması

Hak, hukuk düzeninin koruduğu menfaatlendir. Dolayısıyla hakkın kullanılmasında menfaat yoksa hukuk düzeni de bunu korumaz.

Bir hakkımı kullanırken menfaatin yoksa ve hakkı kullandığımda başkasında bir zarara yol açıyorsa hakkımı kötüye kullanmış olurum.

Hakkın kullanılmasıyla başkasında oluşan zarar malvarlığında veya şahıs varlığında olabilir.

Örnek: Ali işine gitmek için sabah kalkmış ve dolmuşa binmiştir.

Ancak dolmuşun hareket edebilmesi için boş koltuk 15 koltuğun daha dolması gerekiyor.

Ali, dolmuşun hareket etmesi için kalan 15 kişinin de ücretini ödemiştir. Dolmuş kırmızı ışıkta durunca birkaç yoku daha dolmuşa binmiştir.

Ali, eğer "O koltukların parasını ben verdim. Bir menfaatin olmasına rağmen bu kişilerin oturmasını istemiyorum." derse hakkını kötüye kullanmıştır.

Örnek: Erdem'in bir araba vardır. Hiçbir menfaati olmasına rağmen arbasında kocaman bir çukur kazıdırmıştır. Bu çukur yan bineler için risk oluşturmakta ve çocuklar için tehlike olmaktadır.

Erdem burada menfaati olmadığı için hakkını kötüye kullanmıştır.

2. Hak Sahibinin Menfaati ile Başkasının Zararı Arasında Aşırı Nispetsizlik Bulunması

* Bir hakkın kullanılması başkasını rahatsız edebilir veya ona zarar verebilir.

* Hak sahibinin elde edeceği fayda ile hakkın kullanımından zarar gören kişinin zararı çok orantısız ise kişi hakkını kötüye kullanmış demektir.

Örnek: Ahmet, kirasını zamanında ödemediği için kiracısı olan Ayşe hakkında tahliye kararı almıştır. Fakat Ayşe riskli bir ameliyet geçirmiş ve hareket etmesi halinde sonuçları sağlığı açısından ağır olacaktır.

Ahmet, tahliye konusunda ısrar ederse hakkını kötüye kullanmış olur.

Örnek: Mert beş senedir kirada oturmaktadır. Mart ayında evini

abaktır. Ancak ev sahibi evini Ocak ayında satmıştır. Yeni ev sahibi

Mustafa Mert'ten evden çıkmasını istemiştir.

Mert Mustafa'ya üç ay sonra ev alacağını ve o zamana kadar kirada oturmak istediğini Mustafa'ya söylemiştir. Mustafa evi 400 TL'ye

kiraya vermek istiyor. Ancak Mert sadece 350 TL verebiliyor. Eğer Mustafa

taşınması konusunda Mert'e ısrar ederse Mert'in taşınma masrafları çok fazla

olacaktır. Örneğin Mustafa'nın üç ayda sadece 150 TL fazla koran olacak. Burada Mustafa hakkını kullanmak istediğinde kârı tarafın zararlı olarak başka fazla olarak Mustafa hakkını kötüye kullanmıştır.

3. Gelişmişlik : Davranışta Bulunulması (Güvene Aykırı Davranış)

* Hukuka göre kişilerin davranışları tutarlı olmalıdır.

* Bir kişi başkalarında bir güven oluşturduktan sonra, onları güvenini başa çıkaracak davranışta bulunmaz.

Örnek : Ali ile Ayşe çocukları Fatma'yla hiç ilgilenmemişlerdir. Beyza ile Bekir'in çocukları olmaktadır. Beyza-Bekir çifti Fatma ile ilgilenmiş, onun bütün ihtiyaçlarını karşılamışlardır.

Bir gün Beyza-Bekir çifti Fatma'yı evlat edinmek istemiş ama Ali-Ayşe buna mücadele etmemiştir.

Ali-Ayşe çifti Fatma üzerindeki anne-baba hakkını kötüye kullanmış, gelişmişlik davranışta bulunmuştur.

Örnek : Mert'in Ayşe'ye borcu vardır. Ancak Mert, Ayşe'yi sürekli ayaklatmaktadır. Mert bir ay daha Ayşe'yi ayaklatırsa borcu zaman aşımına uğrayacaktır. Mert bu şekilde borcundan kurtulmayı düşünmektedir.

Ayşe, Mert'e güvenmiş, borcu vermiş ancak Mert bu güveni başa çıkarmıştır. Mert gelişmişlik davranış olarak hakkını kötüye kullanmıştır.

Örnek :

HAKKIN KÖTÜYE KULLANILMASININ YAPTIRIMI

- * Hak, kötüye kullanıldığında artık devlete korunmaz.
 - * Hakkın kötüye kullanımını durdurma davası (izale davası)
 - * Hakkın kötüye kullanımını önleme davası
 - * Hakkın kötüye kullanımından doğan zararın tazmin edilmesi
 - * Tespit davası
- } acılabilir.

NOT: Dürüstlük Kuralı
Hakkın Kötüye Kullanılması Yasası } emredici hükümlerdir.

HAKLARIN KORUNMASI

Hak; hukuk düzeni tarafından korunan ve hak sahibine bu korumadan yararlanma yetkisi verilen menfaatlerdir.

* Hakkın kullanılıp kullanılmaması yönündeki karar hak sahibine aittir.

* Haklarımızı (çok nadir durumlar hariç) devletin yetkili organları aracılığıyla koruruz.

Hakların Koruma Yolları

1. Talep Hakkı 2. Dava Hakkı 3. Cebrî İcra Hakkı

1. Talep Hakkı

Hak sahibinin, başkalarından hakkına uygun davranmasını isteme yetkisidir.

Talep hakkın içeriğine göre bir şeyin verilmesi, yapılması, yapılmaması } konusundadır.

Örnek: Bir eviniz var. Kiracı kirayı vermiyorsa ona "Kirayı öde." demek talep hakkıdır.

Örnek: Arkadaşım Ahmet'e borcu verdim. 1 ay sonra ödeyeceğini söyledi. Zamanı geldiğinde "Ahmet, borcunu öde." demek talep hakkıdır.

NOT: Kurucu, değiştirici veya bozucu yenilik doğuran haklarda kural olarak yetki tek başına kullanılır. Bu sebeple yenilik doğuran haklarda **talep yetkisi** yoktur.

Örnek: Abdullah bir işyerinde maaş karşılığı çalışmaktadır. Ahmet çalıştığı yerden istifa ederken (borucu yenilik doğuran hak) talep hakkı konusu olmaz. Çünkü burada tek taraflı bir hukuki işlem söz konusudur.

NOT: Yenilik doğuran hakların kullanılması neticesinde talep hakkı ortaya çıkabilir.

Örnek: Bir önceki örnekteki Abdullah istifa etmez işten kovulursa neticesinde oluşan durumda tazminat talep edebilir.

NOT: Tazminat yetkisi, bir hakkın ihlali ile ortaya çıkar.

Örnek: Ahmet'e 100 lira borcu verdiğim andan itibaren, kararlaştırılan ödeme gününden sonra talep hakkına sahibim.

Borcu vermeden Ahmet'ten "borcunu ödemesini" isteyemeyiz yani talep hakkını kullanamayız.

2. DAVA HAKKI

* Talep hakkını kullanarak hakat sonucu elde edemeyen hak sahibi hakkının korunması için devletin yargı organlarına başvurur.

* Talebin sonuçsuz kalacağı düşünülüyorsa veya karşı taraf talebi diktate etmese bile dava açılabilir. Yeni davanın açılması için talep şart değildir.

* Davacı olan hak sahibi davalının bir şeyi yapmasını, bir şeyi yapmamasını veya bir şeyi vermeye mahkum edilmesini mahkemeden isteyebilir. Bu tür davalara **Edb Davası** denir.

* Edb davasında

- 1-) Hakkın ihbali ile doğan zararın karşılanması isteniyorsa **teminat davası**
- 2-) Mülkiyet hakkına dayanarak bir eşyanın geri verilmesi isteniyorsa **istihkak davası**
- 3-) Malik'in ilyazlığına yönelik bir saldırı önlenmek isteniyorsa **elatin önlenmesi**
- 4-) Bir borcun yerine getirilmesini isteniyorsa **ifö davası** açılır.

* Hakim davacı lehine karar verirse yapılabcek şeyler.

1. Hakkın varlığını tespit etmek (**Tespit Hükümü**)
2. Hakka uygun davranmaya davalıyı mahkum etmek (**Edb Hükümü**)

NOT: Bazı davalar yalnızca bir hakkın veya hukukî ilişkin varlığı veya yokluğu konusunda açılır. Bu tür davalara **tespit davası** denir.

* Bazı yenilik doğuran haklar, mahkemeye başvurarak dava yoluyla kullanılır. Bunlara **yenilik doğuran dava** denir. Yenilik doğuran davada mahkemeden yeni bir hukukî durum yaratılması, mevcut bir hukukî durumun değiştirilmesi veya ortadan kaldırılması talep edilir.

* Taraflar arasında iki zıt menfaatin çatışması söz konusuysa "**çekişmeli yargı**" davada iki taraf yoksa ve çatışma yoksa "**çekişmesiz yargı**" denir.

Örnek-1- Ali, BETA inşaat firmasında çalışmaktadır. Bir iş kazası geçirmiştir. 4 ay işe gidememiştir ve ailesini geçindirememiştir. Çalıştığı şirkete maddi kaybını gidermek için tazminat davası açabilir.

Örnek-2- Toplumca tanınan ve sevilen Mert Bey bir öğretmendir. Öğrencilerini çok seven ve daima onlara yardımcı olan biridir. Bir öğrenci velisiyle tartışmıştır. Veli, asiye haberler yaparak öğretmene iftira atıp ve toplumdeki saygılığını zedelemiştir.

Mert Bey, selaje karşı manevi tazminat davası açabilir.

Örnek-3- Ahmet Bey'in faturasını hala bulundurduğu bir bilgisayar vardır. Bu bilgisayar arkadaşına ödünce vermiş fakat geri almamaktadır. Ahmet Bey bilgisayar üzerindeki mülkiyet hakkına dayanarak arkadaşına istihkak davası açabilir.

Örnek-4- İbrahim Bey'in Gorum'da 200 dönüm tarlası vardır. Bu tarlasını Erden Bey, İbrahim'in izni olmaksızın eklemiştir. İbrahim Bey mülkiyet hakkına dayanarak "Erden Bey'e istihkak davası açabilir.

Örnek-5- Şerif bir tadilat firmasının sahibidir. İnşaat malzemeleri satan Esra Hanım'dan parke satın almıştır. 12.12.2020 tarihinde Şerif Bey parayı verecektir ve Esra Hanım da parkeleri teslim edecektir.

Belirtilen tarih geldiğinde Şerif Bey parayı bankadan Esra Hanım'ın hesabına yatırmış ancak Esra Hanım aradan iki ay geçmesine rağmen parkeleri teslim etmemiştir.

Şerif Bey, Esra Hanım'a karşı bir borcu yerine getirilmesini amaçlayan "ifa davası" açabilir.

Örnek-8: Ayşe bir özel okula kayıt yaptırmıştır. Yıllık 5000 TL'ye
başlamıştır. Ancak zane sonu geldiğinde Ayşe'nin 3000 TL borcu kalmış
ve Ayşe borcunu ödemediği için.

Özel okul sahibi ise borcu yerine getirilmesi için Ayşe'ye
"ifa davası" açmıştır.

Dava Karşısında Davalının Durumu

Bir davanın açılmış olması, davacının haklı olduğunu göstermez. Kişi bir dava karşısında davalı durumuna düşerse yapabileceği şeyler şunlardır.

1. Davayı kabul edebilir Bu durum davayı sona erdiren taraf işlemdir. Burada davalı, davacının talebine rıza gösterir.

2. İnkâr : Davalı, davacının ileri sürdüğü durumların gerçeği yansıtmadığını iddia edebilir.

3. İtiraz : Davalının ileri sürdüğü olgular, davacının iddia ettiği hakkın doğmadığına veya sona erdiğine ilişkin olabilir. İşte, bir hakkın doğumuna engel olan ve hakkı sona erdiren olgulara itiraz denir.

Örnek : Ayşe, Mert ile iman nikahı kıymıştır. Fatma ise Mert'in resmi nikahlı eşi'dir. Bir süre sonra Mert ölmüştür. Ayşe miras hakkının olduğunu ileri sürmüştü ve Fatma'ya karşı dava açmıştır.

Fatma, iman nikahının geçerli olmadığını, kurucu unsurunun bulunmadığını ve evliliğin yoklukla hükümsüz olduğunu söyler ve itiraz eder.

NOT : Taraflar ileri sürmemiş olsalar bile hakim itirazı re'sen dikkate alın.

Bir önceki örnekte Fatma, Ayşe'nin talebini kabul etseydi hakim yoklukla hükümsüz olan iman nikahını dikkate alacak mıydı? Tabiki hayır.

4- Def'i: Davalı, varlığını iddia ettiği yeni algularla, dava konusu tabii yerine getirmekten kaçınmasına imkan veren bir hakla bulundugunu ileri sürerse buna def'i denir.

Yeni burada davalı, davacının ileri sürdüğü şeyi kabul ediyor ancak haklı bir sebepten ötürü yerine getirmiyor.

Örnek: Adem'in Mete'ye 10.000 TL borcu vardır. Borcu zaman aşımına uğramıştır. Mete zaman aşımına uğradıktan sonra Adem'e ifa davası açmış ve borcunu ödemesini istemiştir.

Adem ise "Evet borcum var, kabul ediyorum ama zaman aşımı sebebiyle ödemişim" derse def'i olur.

NOT: Hakim def'i'yi resen dikkate almaz. Adem, zaman aşımını ileri sürmeseydi hakim bunu kendiliğinden dikkate almazdı.

İSPAT VE İSPAT YÜKÜ

İspat, mahkemeyi usulüne uygun ikna etme işlemidir.

Medeni Kanunun 6. maddesi "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça taraflardan her biri hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.

Fakat bu maddenin birçok istisnası vardır.

HMK 190/1'e göre "İddia edilen olaya ilişkin hukukî sonucun kendi lehine hak çıkaran taraf ispatla yükümlüdür."

Burada olayı kimin ileri sürdüğünü değil kimin lehine hak çıkardığını önemlidir.

★ Hayatın Olağan Akışına Uygun Olguların Aksini İspat ★

- Davada hangi taraf hayatın olağan akışının aksini iddia ediyorsa ispat yükü de onundur.

Örnek: Ali, yolda giderken kavgaya eden iki kişi görmüştür. Onları ayırmak için araya girdiğinde taraflardan Ahmet, Ali'yi dövmüştür. Ali'nin eşi ve çocukları Ahmet'e "destekten yoksun kalma tazminatı" isteyebilir.

Çünkü olağan akışta Ali, eşine ve çocuklarına bakar ve her türlü ihtiyacalarını giderirdi. Ahmet eğer eşi ve çocuklarına Ali bakmıyorsa, olağan akışın aksini söylüyorsa ispat Ahmet'e aittir.

Örnek: Peyami ve Melike evlenmişler ve iki ay sonra boşanmaya karar vermişlerdir. Davacı Melike ziynet eşyalarının Murat'ta kaldığını, Murat ise Melike'nin götürdüğünü ileri sürmüştür.

Normalde ziynet eşyası ya kadının üzerinde olur ya da evde saklanır. Taşınabilen bu ziynet eşyası Melike tarafından götürülmüş olabilir. Bu olağan akıştır. Melike bu ziynet eşyalarının evde kaldığını veya zorla elinden alındığını ispatla yükümlüdür.

★ Maruf ve Meşhur Olayların İspatı ★

* Herkesin bildiği ve öğrenilmesinin kolayca mümkün olduğu olaylara maruf ve meşhur olaylar denir.

* Kişinin bu olayları ispatlamasına ihtiyaç yoktur.

Örnek: 30.04.2020 tarihinde bir dolu olayı yaşamış ve bu durumdan dolayı Akif'in arabası zarar görmüştür.

Akif, Kosko şirketinden zararını tazmin etmesini istemiştir. Kosko şirketi, Akif'e dolu olayı olduğunu ispat et diyemez çünkü bu maruf ve meşhur olaydır. İspat gerekmez.

★ Karineye Dayanan İspat ★

* Karine, belirli bir olaydan, belli olmayan bir olay ilişkisi çıkarılan sonucur. Karine arbuhi olarak ipucu anlamındadır.

Karine örneği: bir bayan kocasının ölümünden sonraki 300 gün için abğum yatarsa bebek, karine (ipucu) olarak kocadadır ve mirastır.

Karine Örneği: Esra, güneşli bir havada sinemaya gitmiştir. Dışarı çıktığında yerlerin ıslaklığını fark etmiştir. Esra yağmur yağdığını görmemiştir. Bilinen olay yerlerin ıslaklığıdır. Bilinmeyen ise yağmurun yağmasıdır. Bilinen bir olaydan hareketle (yerlerin ıslaklığı) bilinmeyen bir sonuca (yağmurun yağması) ulaşmaya "karine" (ipucu) denir.

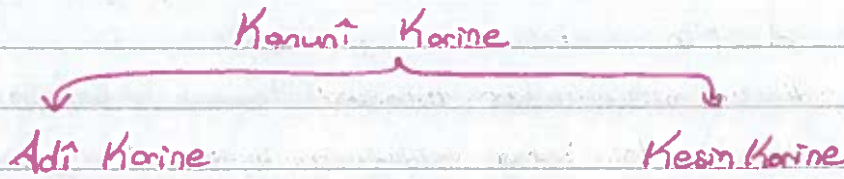
NOT: İpucunun, göstergenin yani karinenin aksine bir durum olduğunu iddia edenin ispatlaması gerekir.

Esra örneğinde, hayır yağmur yağmadı, belediye yolunu suladı diyen varsa karinenin (göstergenin) aksini söylüyordur ve ispatla yükümlüdür.

Fikri Karine: Meyhaneden alınan ve yalpalayarak yürüyen şahsın sarhoş olduğunu söylemek fikri karinedir.

Karı-kocadan birinin bildiği bir durumu diğerinin de bildiğinin kabul edilmesidir. Aksini söyleyen ispatla yükümlüdür.

Kanunî Karine Bir karineyi kanun koyucu değerli görüp kanun maddesi haline getirirse bu kanunî karinedir.

Adi Karine

Bir karinenin aksi ispat edilebiliyorsa adi karinedir.

Örnek: Alper bir astronottur. Alper, mekiğe bindirilebilen ve uzayda mekiğten haber alınmadı, bağlantı koptu. Alper yaşıyor mu, öldü mü? Akıbeti belirsizdir. Ama bilinen gerçeklerden yola çıkarak ölmüş olduğu varsayılır. İşte bu ölüm karinesi adi bir karinedir.

Alper'den zaman içinde haber alınabilirse aksi ispat edilmiş olur.

Örnek: Temel Kaptan balık için denize açılmıştır. Teknesi dalgalar tarafından parçalanmış ama Temel Kaptan'la ulaşılamamaktadır. Temel bulunamazsa fırtınadan sağ çıkamadığı kabul edilir ve ölmüş sayılır. İşte bu adi karinedir. Temel bir gün çıkar gelirse, yaşıyorsa aksi ispat edilebilir.

Kesin Karine (Forenze)

Aksi ispat edilemeyen kanunî karinelendir.

Örnek: Tapu sicilindeki kayıtlar halta açıktır. Herkesce bilindiği varsayılır ve kayıtların aksi iddia edilemez.

Bir çocuğu doğuran kadın, çocuğun annesidir.

Hak düşündüğü süre içinde dava açılmaması durumun kabulü anlamına gelir. (Kesin)

* Resmi Sicil ve Senetlere Dayanan İddiâların İspatı

* Medeni Kanun'a göre "Resmi sicil ve senetler belgelikleri olgunun doğruluğuna kanıt oluşturmaz."

NOT: Bizim iddiamız resmi sicil ve senetlere dayanıyorsa, bunun aksini söyleyen kişi ispatla yükümlüdür.

Resmi Sicil: Devlet memurları ve devletin görevlendirildiği kişiler tarafından tutulan tapu sicili, ticaret sicili gibi kütüklerdir.

Bu sicillere özellikle kanun koyucu tarafından **atenileşmesi** istenen olaylar kaydedilir. Bunun aksi ispat edilinceye kadar bğ'u kabul edilir.

* İkrar *

* Kelime anlamı olarak "saklımadan, açıkça söyleme - bildirme" anlamındadır.

* Bir tarafın iddia ettiği olayın diğer tarafca doğru olduğunun beyan edilmesidir.

NOT: Mahkemede, hakim önünde yapılan ikrar kesin delil kabul edilir. Mahkeme dışında da yapılabilir. İkrarda bulunanın beyan ve imzasını taşıyan belge niteliğindeyse kesin delil kabul edilir.

CEBR-İ İCRA

Dava sonucunda bir şeyin verilmesine, yapılmasına veya yapılmamasına karar verilmişse ve davalı buna uygun davranmazsa ibuletin icra organlarından kararın zorla yerine getirilmesini isterin.

Kural olarak cebr-i icraya mahkeme kararının yerine getirilmesi için başvurulur.

NOT : Para alacaklarında mahkeme kararı alınaksızın icraya başvuru olabilir. Buna ilamsız takip denir.

NOT : Yenilik doğuran hakların cebr-i icrası mümkün değildir. Çünkü başkasının iradesine ihtiyacı duymaksızın tek başına kullanılabilir.

HAK SAHİBİNİN HAKKINI KENDİSİNİN KORUMASI

Meşru Müdafaa: Bir kimsenin gerek kendisinin gerekse başkasının şahsına veya malvarlığına karşı halen devam eden bir saldırıya önlemek için kuvvet kullanmasıdır.

Meşru müdafaa, devlet organlarına başvurulmıyor veya bir önlem alınamıyorsa kullanılır.

NOT : Zilyet, her türlü gasp ve saldırıyı kuvvet kullanarak defedebilir.

Örnek : A, B, C, D adlı kişiler yolda girdiği ve önceden husumetli olduğu E'yi kovalamaya başlamıştır. E'yi bir yerde yakabınlar ve sopa ve bıcaqlarla saldırıya başlamışlardır. E de cebinden bıçağı çıkarp ikerinden birini öldürmüştür.

E ceza almaz. Zararlılık hali vardır. Meşru müdafadır.

Meşru müdafaa olması için haksız bir saldırı bulunmalıdır, saldırı bir haksız yönelik olmalı, saldırı ile savunma eş zamanlı olmalı, saldırı orantılı olmalı, sınır aşılmamalıdır.

HAKLARIN KAYBEDİLMESİ

* Hakların kaybedilmesi değişik şekilde gerçekleşebilir.

- Bir hak bir kişiden diğerine devredildiği zaman devreden açısından hak kaybedilmiş olur. Burada hak başka kişinin sahipliğinde devam eder.

Buna **hakkın nispi kaybı** denir.

- **Tasınır** üzerinde hakkın kaybedilmesi **zilyedliğin nakli** ile olur.

- **Tasınmazlar** üzerinde hakkın kaybedilmesi **tescil talebinde bulunulması ve tescil işleminin yapılması** gerekir.

- Bazen de hakkın kendisi vana erer. Buna **mutlak hak kaybı** denir.

Örnek olarak arabamızın faraları kullılmaz hale gelmesi

telefonumuzun kırılması

bir kişinin hakkında feragat etmesi

borçlunun borcunu vermesi karşı tarafın alacak hakkını bitirir.

INDIAN NARRATIVE